Усім — про все

Світ-інфо

9786177231768

http://svit11.wordpress.com

Найцікавіша газета для кожного з вас

Чернігівщина. Україна. Світ

Чернігівська обласна газета | Виходить з лютого 2012 року | №284 6 лютого 2025 року | Ціна 10 гривень

Битва за державність

Газета продовжує хроніку війни, яку друкує майже три роки.

24 січня

У Росії заявили про атаку дронів на Москву. Мер столиці Росії Сергій Собянін у ніч на 24 січня заявив про атаку безпілотників на Москву. Росавіація повідомила про призупинення роботи московських аеропортів «Домодєдово» і «Жуковський».

У Росії заявили про атаку 121 БпЛА на 11 областей РФ, Москву і окупований Крим. Українські безпілотники атакували Брянську, Рязанську, Курську, Саратовську, Ростовську, Московську, Бєлгородську, Воронезьку, Тульську, Липецьку, Орловську області.

Українські безпілотники атакували стратегічні об'єкти у Росії. Поцілили по нафтопереробному заводу у Рязані та заводу «Кремній» у Брянську. НПЗ є одним із ключових в нафтовій промисловості Росії, він забезпечує паливом як цивільних, так і військово-промисловий комплекс РФ, виробляє паливо для військової техніки, авіаційний гас, дизельне паливо та інші види нафтопродуктів, які використовуються у танках, літаках, кораблях та іншій техніці.

Завод «Кремній» виготовляє мікроелектроніку для ракетних комплексів, РЛС, РЕБ та російських БПЛА.

За результатами проведених репатріаційних заходів в Україну повернули тіла 757 полеглих захисників. З числа повернених оборонців: 451 з Донецького напрямку, 71 з Бахмутського, 51 з Вугледарського, 13 з Луганського, 137 із Запорізького. Слідчі правоохоронних органів спільно з експертними установами МВС у найкоротші терміни будуть встановювати особи загиблих.

26 січня

Україна повторно влучила по нафтопереробному заводу в Рязанській області. Зафіксовано вибухи та пожежу. Завод входить в четвірку найбільших НПЗ російської федерації.

27 січня

Президент України Володимир Зеленський зустрівся у Кракові з маршалком Сейму Польщі Шимоном Головнею. «Розраховуємо на продовження підтримки з боку Сейму Польщі, зокрема й через посилення санкційної політики проти Росії», зазначив Зеленський. Він додав, що під час цієї зустрічі обговорили військове зміцнення України, а також вступ до ЄС та реалізацію спільних проєктів з облаштування пунктів перетину кордону. Зеленський був у Польщі для участі в урочистостях з нагоди 80-ї річниці визволення нацистського концтабору Аушвіц.

28 січня

В ніч на 28 січня Росія випустила 100 дронів: наслідки атаки ліквідовують у 7 областях. Протиповітряна оборона знищила 65 дронів, 28 були локаційно втрачені (без негативних наслідків), два із них вилетіли у напрямку Росії та Білорусі. Ворог робив запуски із напрямків: Орел, Брянськ, Курськ, Міллєрово, Приморсько-Ахтарськ — РФ., Чауда – тимчасово окупований Крим. Внаслідок атаки російських БпЛА пошкоджено будівлі приватних підприємств, інфраструктурних об'єктів, багатоквартирні та приватні будинки. Обійшлося без загиблих людей, постраждалим була надана допомога.

29 січня

Дрони уразили нафтобазу «Лукойла». Підрозділи Головного управління розвідки Міністерства оборони України, у взаємодії з іншими складовими Сил оборони, у ніч на 29 січня уразили Нижегородський нафтопереробний завод (Кстово, Нижегородська область РФ). Завод здатен переробляти від 15 до 17 млн тонн нафти на рік, є четвертим за величиною в Росії. Виробляє бензин, дизель, авіаційний гас, бітум. Об'єкт, забезпечує діяльність російських військ. Внаслідок атаки нафтобаза зазнала значних пошкоджень, усі чотири БПЛА, випущені по ворожому об'єкту, досягли цілей.

29 січня

Нова влада Сирії зажадала від Росії компенсацій і видачі Асада. На переговорах Росії із новим лідером Сирії Ахмедом аль-Шараа від Москви вимагали компенсації збитків, а також видачі колишнього президента Башара Асада, який втік до Росії, коли його скинули повстанці в грудні. Дамаск також хоче, щоб Росія, яка підтримувала Асада в громадянській війні в країні, відновила довіру за допомогою «конкретних заходів, таких як компенсація, реконструкція і відновлення».

Біженці з України в Польщі зможуть отримати фінансову допомогу для оренди житла. Про це повідомляє Вікторія Захарова з фонду Siła Jedności, який реалізує ініціативу в Люблінському воєводстві. «Люди отримують підтримку у вигляді фінансування оренди квартири терміном на шість місяців. Це робиться для того, щоб вони могли стати незалежними, якщо вони хочуть залишитися в Польщі. Підтримка необхідна, тому що інтеграція іноді може бути нелегкою, особливо для людей, які живуть у центрах розміщення». Люди, які перебувають у центрах, часто не можуть дозволити собі навіть найдешевше житло. Це стосується багатодітних сімей, одиноких матерів, сімей з дитиною-інвалідом, пенсіонерів. Підтримку пропонують також при пошуку роботи.

30 січня

Швеція передає Україні найбільший пакет допомоги на суму 13,5 млрд шведських крон (близько $1,25 млрд). Про це оголосив іністр оборони Швеції Пол Йонсон. Це – найбільший пакет допомоги з моменту початку повномасштабного вторгнення Росії в лютому 2022 року. «Серед іншого, ми фінансуємо українські інвестиції в безпілотники і ракети дальнього радіуса дії», заявив міністр. Шведські збройні сили нададуть Україні обладнання. У пакет, зокрема, увійдуть 16 бойових катерів, 1500 протитанкових ракет, 146 вантажівок та 200 протитанкових гранатометів.

В Сумах російський дрон-камікадзе «Шахед» вдарив по багатоквартирному будинку. Загинули 11 чоловік. Серед них –три подружжя: 74-річний чоловік і його 69-річна дружина, 65-річний чоловік і його 64-річна дружина, а також 61-річні чоловік і дружина. Є поранені, серед них дитина.

31 січня

Унікальна розробка: в армії з'явилися дрони, які можуть нести 250-кілограмову авіабомбу і долати 2 тис. км. У Силах безпілотних систем повідомили, що українські захисники використали дрон, який здатний нести 250-кілограмову авіабомбу та долати до 2000 км із можливістю повернення. Російські пропагандисти постійно заявляють про «збиття» подібних бортів, але вибухи на російських об`єктах військово-промислового комплексу, нафтопереробних заводах, складах боєприпасів говорять про інше. Оператори СБС понад рік завдають ударів в тилу ворога, долаючи сотні, а іноді й тисячі кілометрів. У ніч на 31 січня підрозділи Сил безпілотних систем ЗСУ та ГУР МО України, у взаємодії з іншими компонентами Сил оборони, завдали удару по нафтопереробному заводу «Лукойл-Волгограднафтопереробка» у Волгоградській області РФ.

1 лютого

Російські загарбники вдарили ракетою по Полтаві та влучили у 5-поверховий житловий будинок (*на фото*). Загинуло 14 осіб, з них три дитини, 7, 9 та 12 років. 20 – постраждали, з них 4 дитини віком 3 міс., 2, 8 та 12 років. 22 людини врятовані.

У своєму помешканні на другому поверсі загинула сім'я Яворських – подружжя Олени і Дмитра та їхня 9-річна донька Софія. Олена мала педагогічну освіту, останнім часорм працювала на пошті. Вланаслідок поранень загинула медична сестра обласного шкірно-венерологічного диспансеру Олена Скляр. Також загинула акторка та співавторка постановок «Театру Сучасного Діалогу», волонтерка та працівниця сфери ІТ Анастасія Кольвах.

3 лютого

За пів року існування Сили безпілотних систем ЗСУ провели більше 220 операцій з глибинного ураження ворога на території держави-агресора, Росії. Про це повідомив командувач СБС, Герой України полковник Вадим Сухаревський. «Нашими підрозділами проведено більше 220 операцій з глибинного ураження противника по території Росії. Запущено більше 3,5 тисяч засобів». Підрозділи тільки за останні два місяці уразили більше 15 одиниць дороговартісних «БУК-МЗ», «Тор» та інше.

В Україні зниклими безвісти через війну вважають майже 63 тисячі осіб. Ця цифра включає цивільних і військових. Про це повідомляє Національна поліція України. Здебільшого до Реєстру вносять дані щодо людей, які зникли в зоні бойових дій або на окупованих територіях України. Окрім того, зниклих внаслідок надзвичайних подій або через події природного чи техногенного характеру. Станом на 1 січня 2025 року розшук 9255 осіб припинено: 3923 з них у зв'язку зі встановленням місця перебування, тобто вони живі. Також ідентифіковано 5332 тіла. Крім цього, у реєстрі збирається інформація про неідентифіковані тіла – таких записів наразі понад 3,2 тисячі. Станом на жовтень 2024-го зниклими безвісти через війну вважають понад 1700 дітей.

2

Триває передплата на нашу газету на 2025 рік

Усі поштові відділення й листоноші області ведуть передплату на «Світ-інфо» на будь-який термін і на будь-яку адресу в області.

Передплатний індекс «Світ-інфо» — 86514

Основні теми газети:

- Події в області, Україні і світі.
- Політика, соціальні проблеми, екологія.
- Публікації раніше невідомої нам історії України, СРСР.
- Проза і поезія відомих письменників світу.
- Культура, мистецтво, спорт.
- Корисні поради.
- У світі цікавого.

«Світ-інфо» — газета для кожного з вас!

Передплатна ціна — 26 гривень на місяць.

Долучайте нових читачів

Прочитавши нашу газету, покажіть її друзям, знайомим, колегам, запропонуйте також передплатити.

Варварство агресорів

Удар по інтернату

Російська авіація 1 лютого о 16:54 завдала удару керованою авіаційною бомбою (КАБ) по інтернату в місті Суджа Курської області, яке контролюється Україною.

Удару завдано цілеспрямовано. Російська сторона володіла інформацією, що в інтернаті знаходяться виключно цивільні – місцеві жителі, серед яких жінки та діти. На момент атаки в приміщенні перебували мешканці, які готувалися до евакуації.

Внаслідок удару понад 90 людей опинилися під завалами. Серед них більшість людей – літнього віку та лежачі.

Силами тимчасової військової комендатури було проведено пошукові та рятівні роботи. В ході розчищення завалів врятовано та надано медичну допомогу 84 цивільним особам, стан здоров'я яких задовільний, 4 – перебувають у важкому стані, і ще 4 особи – загинули. Всіх, хто потребував додаткової медичної допомоги, оперативно евакуювали до медичних закладів на території України.

Це не перший такий удар. Увечері 11 січня російські війська завдали авіаударів в районі інтернату. Тоді внаслідок атаки одна жінка загинула.

Руйнують пам`ятки історії та культури

В Одесі внаслідок удару росіян 31 січня пошкоджено близько 15 пам'яток культурної спадщини.

Об'єктом ракетної атаки знову став «Історичний центр Одеси», внесений до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Значних руйнувань зазнала відома будівля готелю «Брістоль». Серед постраждалих об'єктів дві пам'ятки національного значення: Філармонія, будинок Вучині. А також постраждали музей західного та східного мистецтва і філія Літературного музею, будівлі Союзу архітекторів України та Банку «Порто-Франко».

Найціннішою з архітектурної та соціальної точки зору серед пошкоджених будівель є Філармонія (Нова Біржа). Вибухова хвиля вибила автентичне столярне заповнення головного парадного входу, пошкодила вітражі та внутрішнє оздоблення приміщень. Вплив атаки на стан основних конструкцій оцінять фахівці після додаткового обстеження.

З 2023 року будівля Філармонії перебуває під посиленим захистом ЮНЕСКО відповідно до Другого протоколу 1999 року до Гаазької конвенції 1954 року «Про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту».

Битва за державність

1 В ніч на 3 лютого дрони Служби безпеки України та Сил спецоперацій ЗСУ уразили Волгоградський нафтопереробний завод та Астраханський газопереробний завод. Обидва уражені об'єкти є великими виробниками пального для російської армії. Волгоградський НПЗ переробляє майже 6% всієї нафти в РФ, а Астраханський ГПЗ є одним із ключових енергетичних об'єктів Росії, що переробляє 12 млрд газового конденсату щорічно. На Волгоградському заводі дрони підпалили факельне господарство, установки первинної переробки № 2 та № 3, а також технологічні установки № 20 та № 21. Також «Росавіація» призупиняла польоти в аеропортах Астрахані, Казані, Нижньокамська, Саратова, Ульяновська, Владикавказа, Грозного та Махачкали. Аналогічні обмеження були вжиті в аеропорту Волгограда.

4 лютого

Операції з підривами територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки в Україні організовують російські спецслужби. Про це повідомив керівник Центру протидії дезінформації при РНБО Андрій Коваленко. Операції з саботажу ТЦК та СП курують структури Головного розвідувального управління та Федеральної служби безпеки Росії. Крім фізичних атак, Росія посилює інформаційні операції, активно використовуючи медіапростір для підриву мобілізаційних процесів. «Паралельно з цим посилюється й медійна кампанія, яка триває з 2022 року, але особливо великі зусилля щодо підриву мобілізації і вливання в медійну частину (блогери, боти, соцмережі) росіяни вкладають з 2024 року».

Втрати російських агресорів із 24.02.22 по 04.02.25 орієнтовно склали: особового складу, вбитих і поранених – близько 842930 осіб; танків – 9938; бойових броньованих машин – 20709; артилерійських систем – 22655, ракетних систем залпового вогню – 1269; безпілотних літальних апаратів оперативно-тактичного рівня – 24003; автомобільної техніки та автоцистерн – 35921, спеціальної техніки – 3733.

Другий показник за всю історію: виторг від аграрного експорту

У 2024 році виручка українського агросектору склала майже 24,7 млрд доларів. Це другий показник за всю історію незалежної України. Торік українські аграрії змогли забезпечити 59% валютної виручки в країні. 400 млн людей у світі залежать від українського продовольства. І розкриваючи український потенціал, цю цифру можна збільшити до 600 млн.

В 2024 році зареєструвалося набагато більше ФОП, ніж закрилося

В Україні кількість зареєстрованих фізосіб осіб-підприємців за 2024 року зросла на 119 тисяч. На 1 січня 2025 року кількість зареєстрованих ФОП становила 1 707 677, що на 7,5% (або на 118 943) більше, ніж на 1 січня 2024 року.

Найбільш популярними видами діяльнost, за якими зареєстровано найбільше ФОП, залишаються інтернет технології та роздрібна торгівля.

П'ятірка видів економічної діяльності та за кількістю ФОП на 1 січня 2025 року: комп'ютерне програмування (147,8 тис. ФОП); роздрібна торгівля у неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями і тютюновими виробами (91,2 тис.);

інші види роздрібної торгівлі у неспеціалізованих магазинах (75,2 тис.);

послуги перукарень та салонів краси (71,6 тис.); роздрібна торгівля з лотків та на ринках (59,4 тис.).

Статистика демографії

Міністерство юстиції України оприлюднило звіт про демографічні показники в державі за 2024 рік. Протягом року на підконтрольних Україні територіях одружилися 150,2 тисячі пар. У 2023-му їх було 186 тисяч. Розлучилися торік 34,2 тисячі пар. У 2023 році розірвали 24,1 тисячі шлюбів.

В Україні 2024 року народилося 176,6 тисячі дітей.. Це на 5,8% менше за показники 2023-го – тоді було 187,3 тисячі.

У 2024 році зафіксували 495 тисяч смертей, що майже не відрізняється від показників 2023-го – 496,2 тисячі. Отже загалом смертність перевищила народжуваність у 2,8 раза.

Найгірша демографічна ситуація на підконтрольних частинах Херсонщини й Донеччини. Там смертність перевищує народжуваність в 11 та 8,5 раза відповідно. Найкращі показники на Рівненщині та Волині, де смертність більша за народжуваність в 1,6 та 1,7 раза відповідно.

Україна має один з найвищих рівень смертності і один з найнижчих рівень народжуваності у світі.

Тисяча зимової підтримки

Українці станом на 28 січня подали понад 12,6 млн заявок на «Зимову єПідтримку», понад 11 млн уже отримали виплати.

Прем'єр-міністр Денис Шмигаль повідомив, що ініційована президентом Володимиром Зеленським програма демонструє високу ефективність. «Враховуючи досвід реалізації програми, ми вдосконалюємо інфраструктуру, через яку люди отримують допомогу від держави».

Понад 2,5 мільйона українців отримують пенсію менше 3 тисяч гривень

26% або 2,68 млн українських пенсіонерів отримують пенсію менше 3 000 грн. Середній розмір такої пенсії – 2 759,86 грн. Ще 1,26 млн осіб (12%) отримують пенсію понад 10 000 грн, у середньому – 15 379,97 грн.

Близько 27% пенсіонерів продовжують працювати і наразі в середньому отримують 6 302,76 грн пенсії.

Загалом в Україні нараховується 10,34 млн пенсіонерів.

Війна на сходах

Колишній президент Порошенко вважає, що восени 2022 року українське керівництво згаяло слушний момент для успішних і результативних переговорів із РФ. «*Росіяни тікали з Херсонської і Харківської областей. Чим нам треба було скористатися. Тоді, коли Україна сильна, треба було підписувати мир і ставити умови негайного звільнення української землі*», заявив Петро Олексійович у нещодавньому інтерв'ю «5 каналу».

Оминемо питання про те, наскільки ця заява пов'язана з гіпотетичною виборчою кампанією та прагненням ударити по Зеленському та Ко. Не обговорюватимемо і те, чи справді Кремль був готовий про щось домовлятися після відступу з Харківщини і чи могли росіяни піти на серйозні поступки Києву.

Поставимо питання інакше: а чи просував Петро Порошенко ідею переговорів восени 2022-го, коли, на його думку, це було актуально? Можливо, тоді з подібними вимогами виступали соратники Петра Олексійовича з «Євросолідарності»? Чи хоча б рядові симпатики експрезидента в соціальних мережах?

Відповідь очевидна: ні, ні та ще раз ні.

Після звільнення Харківщини та правобережної Херсонщини ні сам лідер опозиції, ні його прихильники навіть не заїкалися про жодні переговори з Путіним. Як і вся Україна, вони чекали на повний розгром російської армії, розмірковували про вихід ЗСУ на кордони 1991 року і не сумнівалися – принаймні публічно, – що ця перспектива реальна. Думки про сильну переговорну позицію під кінець 2022-го почали лунати винятково постфактум.

Ще у XVIII столітті у Франції народився вираз «l'esprit d'escalier» – «сходовий розум» або «дотепність на сходах». У широкий ужиток він увійшов завдяки філософу й енциклопедисту Дені Дідро. В есе «Парадокс актора» згадується, як на званому обіді у банкіра Неккера мсьє Дідро не зміг парирувати на зауваження, що його зробив письменник Мармонтель. «*Ця шпилька мене збентежила і змусила замовкнути, бо людина чутлива, подібна до мене, від будь-якого заперечення втрачає голову і приходить до тями лише на останній сходинці сходів*», – писав знаменитий енциклопедист.

У тому ж есе була наведена влучна відповідь Мармонтелю, сформульована заднім числом. Відтоді під l'esprit d'escalier мають на увазі знаходження вдалих і дотепних рішень, коли час для них уже втрачено.

У нинішній Україні цей ефект проявляється особливо. На сходах багато наших співвітчизників перетворюються на геніальних військових стратегів. Вони точно знають, як треба було готуватися до російського вторгнення, як потрібно було воювати в 2022-му і що необхідно було робити в 2023-му. Але чомусь діляться своїми міркуваннями лише місяці й роки по тому.

На початку 2022-го більшість українців не вірили в повномасштабне вторгнення РФ. Це стосувалося не лише простих обивателів, а й експертної спільноти.

«Накопичених сил та засобів для широкомасштабної операції із ціллю захоплення всієї чи значної частини України – недостатньо. Тому в найближчій перспективі прогнози щодо ймовірності таких сценаріїв не підтверджуються. Мало того, ми вважаємо, що такі сценарії є малоймовірними в осяжному майбутньому», – стверджували фахівці Центру оборонних стратегій, чию думку «Українська правда» опублікувала за дванадцять днів до вторгнення.

А коли 19 лютого учасникам Українського ланчу на Мюнхенській конференції з безпеки поставили запитання «Чи буде велика війна, яка торкнеться і Києва?», то більшість із них теж відповіли негативно.

Проте три роки по тому, перебуваючи на сходах, будь-який диванний експерт із соцмереж розповість вам, що підготовка Кремля до повномасштабної війни була цілком очевидна і нібито не залишала сумнівів щодо російських планів. А заразом він пояснить, як мала діяти Україна напередодні вторгнення, і яких стратегічних і тактичних помилок припустилися в Києві. Щоправда, практичної користі від цієї сходової експертизи буде небагато.

На початку 2023 року наша країна вірила в успіх майбутнього контрнаступу ЗСУ. Ціла експертна армія обіцяла українцям звільнення Донецька, Луганська, Маріуполя та Севастополя протягом найближчих місяців. Скептичні та критичні голоси було майже не чути у вітчизняному публічному просторі. А провидця, який би на той момент спрогнозував реальний розвиток подій, негайно оголосили б агентом Кремля та розповсюджувачем ворожих наративів.

Проте два роки по тому, перебуваючи на сходах, будь-який диванний полководець підтвердить, що український контрнаступ був приречений на невдачу, і це нібито було ясно від самого початку.

І подібний l'esprit d'escalier зустрічає нас майже на кожному кроці.

Люди, які ранньою весною 2023-го захоплювалися обороною «фортеці Бахмут», уже за пів року звинувачували українське командування в запізнілому виході наших військ із Бахмута.

Минулого літа багато коментаторів, яких Курська операція ЗСУ застала зненацька, швидко дійшли висновку, що її необхідно було зробити ще рік тому. А зараз хтось із них уже готовий поставити під сумнів доцільність цієї операції: якщо така думка стане новим модним трендом.

Безумовно, феномен l'esprit d'escalier в сьогоднішній Україні має цілком об'єктивні передумови. Вдалі рішення справді можуть бути знайдені із запізненням. Велике часто видно з відстані.

Озираючись назад, можна отримати детальнішу й об'єктивнішу картину війни. Та й закрита інформація, що дозволяє зробити точніші висновки, стає загальнодоступною лише з часом.

Наприклад, восени 2022-го недостатньо поінформовані українці могли сподіватися на швидкий військовий розгром РФ за допомогою західних союзників – насамперед США. І лише восени 2024-го вийшла книга відомого журналіста-розслідувача Боба Вудворда «Війна», де докладно описувалася тодішня логіка адміністрації Байдена: страх перед ядерною ескалацією в разі повного витіснення російських військ з України та свідоме рішення утримуватись від різких кроків.

Власне кажучи, будь-яке військово-історичне дослідження – це саме війна на сходах. Це оцінки та висновки, зроблені постфактум, коли вже нічого не зміниш і не переграєш. Але, на жаль, в найближчій перспективі Україні загрожує не бум історичних наукових досліджень, а лавина навколополітичних спекуляцій.

Якщо фінал війни чи її гарячої фази не влаштує значну частину українського суспільства, то продовження військових дій на сходах стане улюбленим заняттям вітчизняних політиків.

На президентських та парламентських виборах суперники інкримінуватимуть одне одному стратегічні та тактичні прорахунки, допущені до та після 24. 02. 2022, і пояснюватимуть, як потрібно було діяти.

Конкуруючі політсили почнуть експлуатувати народну фрустрацію та мірятися альтернативними сценаріями завершення війни на вигідніших для Києва умовах. Виборцям розповідатимуть, як можна було вийти на межі 1991 року, ліквідувати Путіна, перетворити Москву на руїни, домогтися розпаду РФ etc.

І в цьому багатоголосому хорі напевно переважатимуть не ті, хто пропонував альтернативні рішення в розпал війни, а ті, хто став геніальним стратегом вже після закінчення бойових дій.

Михайло ДУБИНЯНСЬКИЙ
«Українська правда», 11.01.2025
Pravda.com.ua

Коментар редактора. *Це стаття не про те, що не треба аналізувати історію. Навпаки: дуже треба, в тому числі і нашу недавню. І дуже прикро, що у нас без належного аналізу залишаються і два наші Майдани, і 5-річне президентство Ющенка, загалом період влади переможців першого Майдану, початку чого нині якраз 20 років. І трагічний розкол Народного Руху у 1999 році, й загалом занепад національно-демократичних сил.*

Стаття про те, що мало варті розумування, про які кажуть: «розумні заднім числом». Вартісними є тези, пропозиції, ідеї, висловлені вчасно.

Між тим, завжди вистачає тих, хто торочать, що вони, мовляв, щось «передбачали, попереджали». Насправді часто це було просто озвучування «версій», які можна плодити і множити дуже легко. Мовляв, може бути «ось так, або ось так». А потім, коли більшість «версій» виявлялися, як то кажуть, «пальцем у небо», про них забувають. Натомість нагадують про одну якусь, яка здійснилася.

Тож спокійно сприймаймо і нинішніх численних «оракулів», прогнозистів, яких так густо в інформаційному просторі.

Верховна Рада ухвалила закон про охорону психічного здоров'я

Передумовами для його розробки стали: застаріла законодавча база; необхідність впровадження європейських стандартів; посилення координації між відомствами; подолання упереджень щодо візитів до психолога. Закон базується на рекомендаціях Всвітньої організації охорони здоров`я та Євросоюзу.

Серед ключових положень законопроєкту: чіткий розподіл обов'язків у сфері охорони психічного здоров'я між державою, громадськими організаціями та приватним сектором; доступ до послуг на рівні громад; створення Національної комісії з питань психічного здоров'я, яка координуватиме надання послуг; запровадження сертифікації фахівців; визнання самоврядних організацій, які навчають фахівців та рухають сферу вперед; приділення уваги охороні психічного здоров'я на робочому місці.

Попереду – розробка підзаконних актів, які деталізують положення закону, а також імплементація цих положень та впровадження нових стандартів.

Але містика і далі гуляє в медіапросторі.

Міністерство культури та стратегічних комунікацій України заявило, що не може впливати на показ у телемарафоні «Єдині новини» сюжетів про недоказову медицину, езотеричні практики, нумерологію та екстрасенсів. «*Міністерство не може впливати на професійну діяльність журналістів і редакційну політику медіа, зокрема щодо сюжетів про альтернативну медицину, езотеричні практики, нумерологію, екстрасенсів тощо, що їх створюють телеканали, передачі яких виходять в ефірі інформаційного марафону «Єдині новини»*».

Також у МКСК наголосили, що закони забороняють цензуру та втручання влади в діяльність суб'єктів у сфері медіа та сферу професійної діяльності журналістів.

Петиція про заборону екстрасенсів у телемарафоні людей не зацікавила. У жовтні 2024 року на офіційному сайті Кабінету міністрів звиласчя петиція, автор якої вимагав заборонити транслювання в телемарафоні та у випусках новин екстрасенсів та інших представників псевдонаукових езотеричних течій. Втім, вона набрала лише 2028 підписів з 25000 необхідних. Тож уряд офіційно не реагував на заклик, а езотерики продовжили з'являтися в ефірах телеканалів.

Зокрема, 6 січня в ефірі телемарафону в часовому слоті телеканалу «1+1» вийшов сюжет під назвою «Астрологічний прогноз на 2025 рік». У ньому кореспондент бере інтерв'ю у всіляких екстрасенсів, астронумерологів і майстрів практики феншуй, які на основі карт таро і нумерології дають прогнози щодо контрнаступу українських військ, деокупації територій.

І взагалі в нашому інформаційному просторі, як і в літературі, мистецтві, явно забагато всілякаої містики: відьми, упирі, вурдалаки, шамани, всілякі так звані екстрасенси, знахарі, цілителі, провидці, оракули. Все це руйнує психічне здоров`я нації, яке і так було далеко не ідеальним ще й до війни.

Система себе захистила: зі скандалу довкола МСЕК прокуратура вийшла без особливих втрат

У жовтні 2024 року розгорівся скандал довкола керівництва Хмельницької обласної медико-соціальної експертної комісії (МСЕК). У робочому кабінеті її очільниці Тетяни Крупи виявили 100 тисяч доларів, медичні документи з ознаками підроблення та списки «ухилянтів» від мобілізації з прізвищами та фіктивними діагнозами. Загалом при обшуках у неї вилучили 6 млн дол. у різних валютах.

Згодом з'ясувалося, що цю схему могли «кришувати» правоохоронці. Головний редактор видання «Цензор.Нет» Юорій Бутусов повідомив, що пів сотні прокурорів Хмельниччини на чолі з головою Олексієм Олійником отримали інвалідність через Крупу. За підрахнками «Економічної правди», кожен п'ятий прокурор в Україні отримував пенсійні виплати, які надаються і за вислугу років, і за інвалідність.

Реагуючи на це, Офіс генерального прокурора анонсував масштабне службове розслідування стосовно прокурорів, які можуть отримувати пенсії за фальшивими причинами.

Покарати винних закликав президент Володимир Зеленський, який через цю ситуацію збирав засідання Ради національної безпеки і оборони. Які результати очищення системи через три місяці після скандалу?

ЕП проаналізувала декларації прокурорів «після звільнення» (подається впродовж 20 днів після фактичного звільнення з роботи) за 2024 рік і початок 2025-го, щоб оцінити кадровий потік в органах прокуратури. Причина проста: після початку скандалу генпрокурор Андрій Костін пішов у відставку. Відповідну декларацію про це можна побачити на сайті Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК).

Також ЗМІ повідомляли, що мінімум п'ять керівників облсних прокуратур та керівник однієї із спеціалізованих прокуратур у сфері оборони написали заяви про звільнення з посад. Здавалося, чистки в лавах цієї структури не уникнути. Однак реальність виявилася дещо іншою.

З початку 2024 року до 12 січня 2025 року ЕП нарахувала 501 декларацію про звільнення з посад в системі прокуратури. Однак значного сплеску відставок, на який можна було очікувати після скандалу та відставки Костіна, не спостерігалося.

Ба більше, жодного звільнення серед прокурорів Хмельницької та Черкаської областей не сталося. Саме в цих регіонах, як показав аналіз ЕП, аномально зросла кількість осіб з інвалідністю під час великої війни. Так, частка прокурорів з пенсією в Хмельницькій області була найбільша серед усіх прокуратур – понад 30%.

Проте звільнення не завжди означає остаточне припинення кар'єри в системі. Понад 40% переміщень, якщо це не вихід на пенсію, відбуваються всередині силової горизонталі чи між іншими органами влади. Так, з пів тисячі прокурорів, звільнених у 2024 році, 185 знайшли місце в інших силових органах (НАБУ, ДБР).

Інформацію про те, що ревізія рішень МСЕК щодо прокурорів досі не проведена, на початку січня 2025 року підтвердив і міністр охорони здоров'я Віктор Ляшко.

Офіс генпрокурора передав свої попередні висновки Державному бюро розслідувань, яке веде кримінальне провадження в цій справі. Отже, ця інформація стала таємницею слідства і не буде оприлюднена.

Схоже, поки що прокурорська система спокійно пережила найбільший свій скандал за останнє десятиліття.

Так звані «вибори» в Білорусі знову поза визнанням

26 січня в Республіці Білорусь пройшли чергові президентські вибори.

Білорусь проголосила незалежність і вихід з Радянського Союзу 25 серпня 1991 року, тобто через день після України. Білорусь, Україна і Росія, а саме ці держави, разом із Закавказькою Федерацією, були у 1922 році засновниками СРСР, у грудні 1991 року підписали Біловезькі угоди про ліквідацію СРСР. І це відбулося якраз на території Білорусі.

14 березня 1994 року Верховна Рада прийняла Конституцію Республіки Білорусь, згідно з якою вона оголошувалася унітарною демократичною соціальною правовою державою, президентською республікою.

У липні 1994 року відбулися перші вибори президента. На хвилі своєї демагогії і популізму главою держави був обраний Олександр Лукашенко. Але це були перші і останні такі вибори в Білорусі, визнані вільними міжнародною спільнотою.

Термін повноважень президента Конституцією був визначений у 4 роки. Та вже у 1995 – 1996 роках Лукашенко провів два референдуми, за підсумками яких було розширено права президента, розпущено парламент, російській мові надано статус державної, було повернено видозмінену радянську символіку. Законність референдуму білоруська опозиція і міжнародна спільнота піддали великим сумнівам. Винесені питання порушували Конституцію та інші закони Білорусі. Також були зафіксовані численні порушення під час проведення референдуму.

Тим не менше, в результати цих маніпуляцій Лукашенко розтягнув свою першу каденцію аж до 2001 року. А потім термін повноважень президента було збільшено до 5-ти років.

Повне згортання демократії призвело до того, що Лукашенко виграв і усі наступні вибори: у 2001, 2006, 2010, 2015, 2020 роках. Всі ці 5 виборів не були визнані демократичними світовою спільнотою.

Таким чином Лукашенко до цього виграв аж 6 президентських виборів, а нині – сьомі (!), бо в державі не встановлено обмеження щодо перебування президента на посаді. За цими «виборами», кількістю каденцій і терміном правління в 30 років Лукашенко перевершив і Путіна.

Попередні президентські вибори в Білорусі влітку 2020 року були найбільш бурхливими за масштабами протестів опозиції, яку підтримали сотні тисяч громадян Білорусі. Правлячий режим ледве втримався, звісно ж, за підтримки Росії. І відповів на масові протести масовими репресіями. Світова спільнота всі ці роки вимагає звільнення білоруських політв`язнів. За даними білоруського правозахисного центру «Вясна», близько 1300 людей у Білорусі є політичними в'язнями.

І ось черговий фарс «виборів». Центрвиборчком Білорусі уже невдовзі після голосування слухняно намалював перемогу Лукашенка з фантастичними 87 % голосів. Кілька інших кандидатів, висунутих для імітації «демократії», набрали від 1,74 до 3,21 % голосів. Ще 3,60 % проголосували проти всіх кандидатів.

Засоби інформації, яким вдалося засвідчити хід виборів, повідомили про вкрай низьку явку виборців на голосування. Тому цілком можливо, що влада сфальшувала і рівень «явки виборців».

Європарламент не визнав «вибори» у Білорусі.

Європарламент ще до проведення виборів, 22 січня, переважаючою більшістю голосів ухвалив резолюцію із закликом до ЄС не визнавати «президентські вибори», адже в країні порушуються елементарні норми демократії, в тому числі і щодо проведення виборів. У резолюції засуджують триваючі репресії у Білорусі. «Європарламент закликає ЄС, країн-членів та міжнародну спільноту не визнавати легітимність чинного диктатора Александра Лукашенка як президента після цього голосування», йдеться у резолюції. «Підкреслюючи невизнання Лукашенка як президента та позицію щодо того, що увесь білоруський режим є нелегітимним, євродепутати висловлюють непохитну підтримку білоруському народу у його прагненні до демократії, свободи і дотримання прав людини», говориться в резолюції.

Євродепутати засуджують співучасть режиму Лукашенка у загарбницькій війні Росії проти України і перетворення її на підпорядкованого Росії суб'єкта у складі «союзного государства».

Єврокомісія: «вибори» Лукашенка – фіктивні і позбавлені легітимності.

Верховна представниця Євросоюзу із закордонних справ і політики безпеки Кая Каллас та єврокомісарка з питань розширення ЄС Марта Кос у спільній заяві оголосили про фіктивність «виборів» президента Білорусі 26 січня.

Вони заявили, що вибори не були ані вільними, ані чесними, а нещадні репресії проти прав людини, обмеження політичної участі та доступу до незалежних ЗМІ в Білорусі позбавили виборчий процес будь-якої легітимності.

Британія оновила санкційний список щодо Білорусі після «виборів».

27 січня Міністерство закордонних справ Великої Британії внесло шість білоруських посадовців та три компанії до санкційного списку у відповідь на результати «президентських виборів» у Білорусі 26 січня. Зокрема. під санкції потрапив голова білоруської Центральної виборчої комісії.

Уже другого дня після виборчого фарсу Європейський Союз, Австралія, Велика Британія, Канада і Нова Зеландія у спільній заяві відмовилися визнавати «вибори» президента Білорусі 26 січня вільними та справедливими.

Україна, заявою Міністерства закордонних справ, теж не визнала вибори в Білорусі легітимними.

МЗС України у своїй заяві назвало фарсом так звані «президентські вибори» в Білорусі та заявило, що не вважає їх легітимними.

Дослівно: «Важко назвати такі вибори чесними, прозорими та демократичними, зокрема з огляду на політичні репресії в Білорусі, які позбавили виборців будь-якого альтернативного вибору, а самі вибори перетворили на політичне шоу однієї людини».

Також МЗС зазначило, що не можуть вважати легітимними вибори в умовах «повного адміністративного контролю і політичних переслідувань, відсутності реальної політичної конкуренції, утисків свободи слова та відсутності непідконтрольних владі ЗМІ».

В заяві також сказано: «Переконані, що демократична та суверенна Білорусь, у якій народ, а не одна людина визначатиме майбутнє, буде фактором довгострокової стабільності в нашому регіоні, а не співучасником війни Росії проти України».

Чому зникають місцеві газети

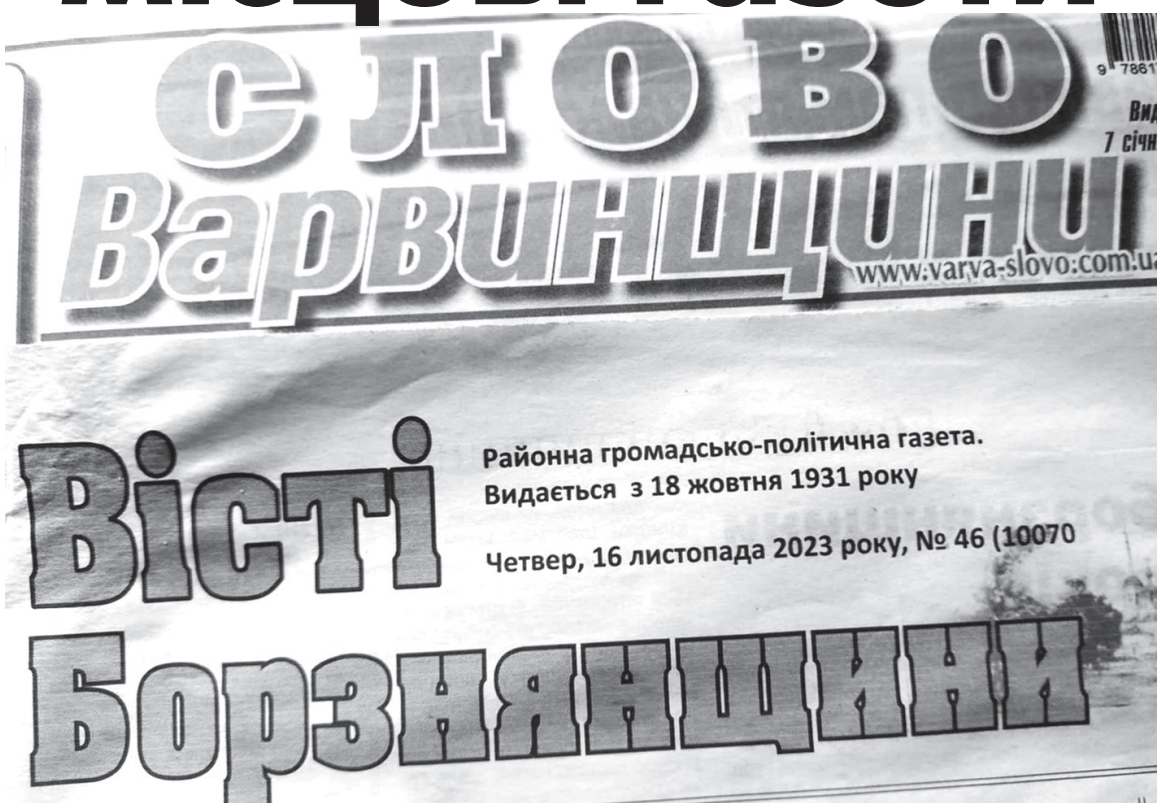

У грудні перестала виходити газета «Вісті Борзнянщини», у січні «Слово Варвинщини». Поповнили список місцевих газет, що зникли в останні роки, нехай поки що й невеликий, бо більшість місцевих газет виходять.

Мова саме про місцеву пресу Чернігівщини, тобто обласні, міські і районні газети. Щодо останніх, то звично назву їх саме райгазетами, хоч уже кілька років вони юридично існують в іншому статусі. В останнє десятиліття цим газетам, які спокійно існували доволі довго, деякі й по сто років, випало чимало випробувань і перемін.

Першим стало ухвалення нашою Верховною Радою у 2015 році закону про роздержавлення преси. Закон означав революцію в статусі цих газет. За іронією долі – аж після іншої революції, Жовтневого перевороту. Буквально в перший же день своєї влади більшовицька партія, в числі інших дуже невідкладних нормативних актів, ухвалила декрет нового уряду, очолюваного Леніним Раднаркому, про «тимчасовий контроль над пресою». Доволі потужною в тогочасній Російській республіці, донедавна імперії, основного засобу інформації, при ще відсутності подальших радіо, телебачення, не кажучи про інтернет. Ленін, який, будучи юристом за фахом, називав себе журналістом, публіцистом, що реально так і було, добре розумів значення такого контролю над пресою. От тільки «тимчасове» розтяглося на понад 70 років радянської влади і перейшло на добрі чверть століття у вже незалежну демократичну Україну.

Це був нонсенс для демократичних держав – перебування преси в руках органів влади. Бо про жоден контроль народу, громадян за обраною ними ж владою, контроль саме через засоби інформації, не могло бути і мови, адже ці ЗМІ, зокрема газети, були власністю самих органів влади. Конкретніше – місцева влада, ті ж районні ради, адміністрації, були засновниками, співзасновниками цих газет. Тобто, згідно закону про пресу, їх власниками, які, за тим же законом, визначали в газетах все – напрям, концепцію, зміст. Тому-то ці районки стали такими порожніми, вихолощеними, оминали прості житейські проблеми людей, своїх же читачів. Адже це, по старому, порадянськи, сприймалося місцевою владою як мало не антидержавна діяльність. Хоч на те й преса, щоб показувати проблеми, підказувати, як їх вирішити.

Закон про роздержавлення наш парламент ухвалив після довгої, більш як десятирічної тяганини: дуже вже не хотілося владі випускати з рук, відпускати з «кріпацтва» свої газети. Нарешті це сталося, бо країні, яка прямує в європейську спільноту, дивно було лишатися з радянською пресою.

Суть роздержавлення полягала в простій, але давно назрілій речі: місцеві органи влади відтепер не мали права бути в числі засновників, тобто власників газет. Вони ухвалювали рішення про відмові від засновництва. І газети переходили у власність самих редакцій. Річ у тому, що ще перед роздержавленням газет у їх співзасновники увійшли самі редакції. Ось і згодилося це положення.

Кілька років пішло на реформування, насамперед в юридичному плані. Самі редакції, журналісти стали власниками своїх газет і пішли у вільне плавання. Повна демократія і свобода слова.

Попри побоювання, всі райгазети в наступні роки вижили. Редакції отримали певні пільги при роздержавленні. Їм передали в копійчану оренду, тобто практично даром, приміщення редакцій, далеко не завжди свого часу споруджені цими редакціями. Передали все майно, в тому числі автомобілі, меблі, комп`ютерну техніку. Так що стартувати було з чим.

Принагідно варто зазначили, що в програші виявилися незалежні газети, які існували на момент роздержавлення і мали тепер конкурувати у видавничій сфері з привілейованими роздержавленими. Адже і близько не стало рівності в економічному плані між цими видами преси, хоч саме таку рівність підприємництва декларує наше законодавство.

Районні газети доволі успішно повели видавничу діяльність і виживали. Головними джерелами доходу, як і належить в медіабізнесі, який, до речі, є у світі доволі прибутковим, стали передплата і реклама.

По передплаті райгазети впевнено лідирують серед інших – в перерахунку на кількість населення. Нехай тиражі кожної такої газети невеликі, від тисячі до кількох тисяч, але в перерахунку на сто сімей тут явне лідерство, порівняно з обласними, тим паче всеукраїнськими виданнями. Пояснення очевидне: ці газети найближчі до читачів.

Друге джерело – реклама. Це, насамперед, звичайна комерційна реклама – продаж і монтування вікон, буріння свердловин, закупівля худоби, різні послуги – цю рекламу підприємці охоче дають саме в місцеві газети. Плюс цілі сторінки вітань, поминань.

Додатково заробляли газети на виборчих кампаніях. Не виключалася і негласна «підтримка» від небідних земляків-бізнесменів – за їх «популяризацію», але це не дуже афішувалося.

Словом, виживали. І тут треба спростувати міф про загибель газет під натиском телебачення, а особливо інтернету. Ось всього одна цифра: сумарний передплатний тираж місцевих газет області. Це десь три десятки районних і обласних газет, які реально і періодично виходять. Бо загалом в області числяться зареєстрованими ще десятки газет, більшість з яких оживають хіба що у виборчі кампанії, виходять вкрай рідко. І говоримо лише про передплату, тобто гарантованого читача, і саме про місцеві видання. Бо ще ж читають і всеукраїнські видання, також чимало преси продається вроздріб, в кіосках, на пошті.

Так от, перед початком «великої війни» сумарна передплата місцевих газет області становила біля 100 тисяч. На область, де менше мільйона населення, тобто кількасот тисяч сімей, це немало. Додаймо всеукраїнські видання, додаймо роздріб. Так що газети потрібні людям. І саме до них більша довіра, ніж до телебачення. Не кажучи вже про хаос інтернету, що радше є «засобом масової дезінформації».

Але серйозним випробуванням для райгазет стала адміністративна реформа у 2019 році, коли в Україні різко скоротили кількість адміністративних районів. На Чернігівщині, причому, понад 50 років незмінно, було 22 райони, стало, укрупнених, лише 5. І в кожному виходила газета. Для 17-ти райгазет – їхніх районів не стало, увійшли в більші, укрупнені. Як було газетам втримати своїх читачів, які звично читали у своїй районці вісті саме зі свого району?

Газети спішно перереєстровувалися в обласні – з правом передплати і доставки по всій території області. Тобто, скажімо, газету Носівки можна було передплатити і отримувати у Ріпках. Але скільки там могло бути цих читачів? Нуль, один-два, вихідці з колишнього Носівського району.

Зрозуміло, що газети стали намагатися утримати свій попередній ареал поширення, на території тепер уже колишнього свого району. Використовували традиційні, часто історичні назви місцевості. Легше було газетам, які вже самою своєю назвою це позначали: «Вісті Борзнянщини», «Слово Варвинщини», «Новини Городнянщини», «Носівські вісті», «Прилуччина», «Срібнянщина», «Вісті Сосниччини».

А от як бути, скажімо, газетам з нейтральними назвами, часом ще й суто радянськими? «Трибуна хлібороба» (Талалаївка), «Трудова слава» (Ічня), «Маяк» (Корюківка), «Нові горизонти» (Короп).

Цікаво тепер газети позиціонують себе, тобто, ось що пишуть в заголовках, замість колишнього звичного «Орган таких-то райкому компартії і районної ради», або в нові часи – «видання таких-то райради і райадміністрації». Читаємо. «Прилуцька районна газета»: ¬ це у Талалаївці, в заголовку газети «Трибуна хлібороба». Що ж, юридично вірно. Пишуть просто «Коропська газета», «Семенівська газета». «Незалежна газета Куликівщини». «Ріпкинська районна газета», неіснуючого району.

Скажу про газету мого рідного Куликівського району «Поліська правда», де я починав журналістський шлях і загалом відпрацював 23 роки? Ще при попередній адмінреформі 2017 року, укрупненні сільрад і масовому утворенні територіальних громад, майже весь тоді ще існуючий Куликівський район об`єднався в єдину громаду – Куликівську селищну раду. Лише село Смолянка відокремилося і влилося в мініатюрну Олишівську громаду – з цього селища плюс Смолянки.

У 2019 році Куликівський район, як і Козелецький, Городнянський, Ріпкинський, влили в «столичний» Чернігівський район, який і так був найбільшим в області. Як бути газетами цих зниклих районів?

«Поліська правда», попри все, намагається утримати давнє коло читачів, у тому числі і у Смолянці, натякаючи тим, що вони теж є давня Куликівщина. Видання, за суттю, стало газетою громади, звісно, не в юридичному плані, тобто виданням самої редакції, і постійно критикує місцеву владу. Так і залишившись «поліською» газетою, хоч вся Чернігівщина – це Полісся. До речі, в Ріпках газета так і називається «Життя Полісся».

Словом, до початку «великої війни» всі газети трималися. Після початку агресії, тобто після 24 лютого 2022 року, під час боїв на території області, блокади Чернігова, місцеві газети припинили вихід. Зупинилося і обласне видавництво «Десна», де друкуються більшість наших газет. Відновився їх вихід у травні того ж року. Але не всіх. Першими зникли, як не дивно, газети двох найбільших, до адмінреформи 2019 року, районів: Чернігівського – «Наш край», Козелецького – «Новини Придесення». Щодо Чернігівського району, в який влилися, як сказано, і Козелецький, і ще три, це взагалі доволі дивно, що не вдалося втримати газету на такому великому обширі. І нехай у приєднаних районах не знайшлося б її читачів, але навіть в межах колишнього Чернігівського десятки і десятки сіл. Схоже, ця найбільш популярна колись райгазета виявилася нікому не потрібною.

В наступні роки перестали виходити райгазети в Бобровиці і Носівці. Остання «влилася» в одну з газет Ніжина – «Свідомий погляд», яка існувала вже порівняно давно. Туди ж «влилась» і газета «Ніжинські вісті». Але за суттю це та ж газета «Свідомий погляд», а дві інші хоч і позначені своїми заголовками на першій сторінці, реально «у приймах». Ми вже знаємо з історії більш як півстолітньої давнини такі «об`єднані» радянські газети, одну на кілька областей. Словом, у Носівці, як і в Бобровиці, газети теж нема.

І ось – Борзна, Варва. В обох газетах в їх останніх номерах редактори з болем попрощалися з читачами, назвавши причиною зникнення газет фінансові труднощі, які ретельно перелічують, хоч вони типові і для всіх газет, які й далі виходять.

Більш того, зникнення «Слова Варвинщини» взагалі дивує. Це одна з двох районок (інша в Ічні), яка виходила кольоровим друком, а це значно дорожче. Газета у Варві і далі виходила на 8 сторінках, хоч чимало районок давно перейшли на 4 сторінки. А це хоч і щотижня, але 4 номери по 4 сторінки – це всього 16 сторінок на місяць. В той час, як наша газета «Світ-інфо» виходить двічі на місяць по 16 сторінок. І ось, маючи удвічі менший місячний обсяг від нашої, районки встановили удвічі більшу передплатну ціну, ніж наша. Тобто, оцінюють свою продукцію в 4 рази більше. І от зникають.

Можна додати, що у «Слові Варвинщини» в кожному номері друкували десь по сторінці платних вітань і поминань, плюс звичну комерційну рекламу. І додати ще одне: у Варві газета, можливо, єдина серед районок, отримувала щедре фінансування від селищної ради – донедавна по 500 тисяч гривень щорічно. З селищного бюджету, на так зване «висвітлення діяльності місцевої влади», що давно вже фігурує в законодавстві. Але воно не є обов`язковим, фінансують так, як де склалося з фінансами і взаєминами газети і місцевої влади. Як після такого вливання газеті критикувати місцеву владу, бодай піднімати проблеми людей, – питання дуже делікатне.

Газети тримаються. Але, звичайно, з великими зусиллями. Яка зникне наступною?

Нормальний вихід – утримати читача, тобто тираж, доход. І це реально, бо, повторю, газети потрібні людям. І є така можливість покращити зміст цих газет, які давно є виданнями самих редакцій і вони самі визначають цей зміст.

Мені зараз незручно критикувати колег, але треба сказати. що районки можуть бути набагато більш читабельні. Деякі просто пустопорожні.

Загальна біда – місцева преса практично ігнорує історичні теми. Хоч дуже потрібно особливо зараз відкривати нам нашу правдиву історію.

Газети практично вижили літературну тематику. Це було одна з причин, чому я і створив 4 роки тому додаткову літературно-мистецьку газету «Струна». Ця тематика всі 13 років і у цій нашій газеті «Світ-інфо». Таке ігнорування дивує, хоч чимало журналістів, редакторів самі є творчими людьми. А головне – у нас багато талановитих літераторів в області, яким просто ніде друкуватися. Невже газети, друкуючи «чорнуху і порнуху», не можуть хоч деколи друкувати поезію, прозу.

Натомість цілі сторінки зжирають кулінарні рецепти, засилля так званих «гороскопів», «прикмет» та іншої містики, якими й так переповнені наші ЗМІ, та й література.

Дуже мало в газетах і просто цікавої і корисної інформації з життя району. Хоч нині, навіть при мінімальній кількості журналістів, це легко робити. Зараз кожна громада, багато закладів культури, освіти мають сторінки у Фейсбуці, де чимало цікавого з життя районів, громад.

Словом, щось треба робити, а не понуро чекати зникнення наступних газет.

Петро АНТОНЕНКО

Богдан Томенчук вийшов у заключний тур Шевченківської премії

Комітет з Національної премії України імені Тараса Шевченка визначив учасників заключного, третього туру відбору на головну творчу відзнаку держави 2025 року по всіх 8-ми номінаціях. Це Література, Літературознавство і мистецтвознавство, Публіцистика і журналістика, Музичне мистецтво, Театральне мистецтва, Кіномистецтво, Візуальні мистецтва, Декоративно-прикладне мистецтво.

Лауреатів Комітет визначить традиційно до дня народження Тараса Шевченка, 9 березня. За поданням Комітету звання лауреатів присвоюється Указом Президента України.

Ось хто і за які твори визначений учасниками третього туру конкурсу на премію в номінації «Література» (в алфавітному порядку).

Іздрик Юрій Романович. Книга поезій «Колекція» (2023 р., Видавець Померанцев Святослав, м. Чернівці). Представлено ГО «Культурний капітал», м. Чернівці.

Поваляєва Світлана Вадимівна. Книга поезій «Мінлива хмарність з проясненнями» (2022 р., в-во «Віхола», м. Київ). Представлено ТОВ «Віхола».

Савка Мар'яна Орестівна. Книга поезій «Навіки ніжні: 77 віршів любові і віри» (2024 р., в-во «Старого Лева», м. Львів). Представлено ТОВ «Видавництво Старого Лева».

Тарнавський Юрій Іванович. Роман «Теплі полярні ночі» (2019 р., в-во «Темпора», авторизований переклад з англійської М. Нестелєєва), англомовний варіант «WARM ARCTIC NIGNTS» (2019 р., «JEF Journal of Experimental Fiction», Middletown, USA).

Представлено ГО «Культурно-видавничий проект «Читомо».

Томенчук Богдан Михайлович. Книга поезій «Вишийте, мамо, бронежилет» (2024 р., в-во «Дискурс», с. Брустури). Представлено Прикарпатським національним університетом імені Василя Стефаника.

* * *

Отже в заключний тур вийшов і постійний автор «Світ-інфо», а також додаткової нашої літературно-мистецької газети «Струна» Богдан Томенчук.

18 січня в Івано-Франківській філармонії імені Іри Маланюк відбувся великий ювілейний творчий вечір поета «Просто бути…». Адже за два дні до цього йому виповнилося 70 років. На вечорі виступили Народні артисти України Наталія Мандрика, Ростислав Держипільський, Заслужена артистка України Галина Баранкевич, Заслужений діяч мистецтв України Владислав Пірус, Христина Кобильчук, Тарас Василюк, Академічний камерний оркестр «Harmonia nobile». Слово про ювіляра виголосила письменниця, професорка Ольга Деркачова.

Богдан Томенчук отримав численні вітання з усієї України, від друзів, колег по університету, численних шанувальників таланту. Від наших газет також.

Друкуємо вірші чудового поета Богдана Томенчука.

** * **
В гіркі часи вселенської осмути,
Коли молитві душно від промов,
Я піднімаю келих за невчутих,
Колись благословенних на любов,

Можливо, виглядаєм, як релікти,
Та розуміє збайдужілий час –
Стискаєм жовна і кусаєм лікті –
Збулося так, як не почули нас…

Тоді заповідалося на джобсів.
Як ми волали тим глухим світам…
Пробачте нам, полеглі нині хлопці,
Нас не почули…А вмирати вам…

** * **
Ми поранили душі до пісні,
Ще й до крові надщерблена креш.
Ті слова, ніби кулі наскрізні,
Що ти ними мені дорікнеш…

Все навколо якесь несусвітнє,
Чи мені таке просто здалось?
Та керва, ніби вина столітні,
Ті хліби із голодних колось…

Щось творящого є у презирстві
До одвічного тлуму марнот.
Ці дощі, котрі ходять назирці,
Ця сльоза, що як вибух от-от…

Ні, ми їм не картопля в мундирах,
І не чарка, що п'ється сама…
Це не вирок, панове, не вирок –
Це лишень календарна зима,

Що триватиме, певно, до Спаса….
А той Спас по рахунку котрий?
Пригуби змарнотнілого часу…
Знову, княжий підчаший, налий…

Бо Вітчизну беруть на багнети,
А світи…Вони просто світи…
Гей, ви там, – не хитайте планету,
Бо нам нею ще д'хаті іти,

Там, де вчили молитись на зброю,
Там, де подих прожитий як приз…
І затаєність стріхи, з котрої
Отча пам'ять стримИть, як обріз…

** * **
То бабине літо лягло на чоло,
Десь там інша музика грає,
Де Єва приходила, в чім не було.
Те все називалося раєм…

І то не Адам. То насправді був ти.
І Єва була, як облога.
І раєм були ті найперші світи,
В котрих ані Змія, ні Бога…

Яка вона райська? Насправді – земна…
Любов і та ніч неминуща…
Ти вип'єш цю каву поволі до дна.
У джезві зосталася гуща…

… Цей світ… Ця кав' ярня… І ти іще є,
Все інше ну геть не суттєво…
Ці єви, зодягнуті від кутюр'є…
Та ніч була іншою, Єво.

Печера і яблуко, … Відблиск вогню…
Хай каятись, але пізнати…
Ми перші придумали стиль, котрий ню…
А потім пішли плагіати…

** * **
Я не обраний, біль не кликаний.
Ніч навколо така густа…
Поможи тим нештучним диханням,
Що одразу уста в уста, …

І таким відчайдушним доторком,
По котрому ти без одеж,
Порятуй мене, пані докторко,
І сама порятуйся теж…

Так, я в тіло твоє закоханий –
Так, я терен, що на межі.
Я татарин, я гість непроханий,
Перший празник твоїй душі…

Мені трунків твоїх кортілося –
Трав твоїх помічна гіркота,
Ти на празнику твого тіла вся
Ненаситно – уста в уста…

** * **
Саму себе домучила жага.
Благали душі: Тіла, тіла, тіла, …
І розчинялась тиша всеблага
І виспрагло опівніч золотіла…

І що там буде у небес на дні?
РозсИпалася музика на звуки.
І двоє нас в окриленім вогні
По душі аж занурені у руки

Опало так зникали, а звідтіль
Світла світили п'янощами трунків,
І над усім шалена заметіль
Тебе, мене і наших поцілунків…

Закордонне українство

Генератори з Польщі

ПЕРЕМИШЛЬ. Бойові медики Головного управління розвідки України отримали три портативні генератори кисню та інші важливі тактичні медичні засоби, закуплені на кошти, зібрані Перемишльським відділом Об'єднання українців у Польщі під час щорічної новорічної Маланки в Українському народному домі у Перемишлі. Про це повідомив Світовий конґрес українців. Організатори провели благодійний авкціон, а зібрані кошти передали на ініціятиву Unite with Ukraine СКУ для підтримки потреб бойових медиків. Загальна вартість закуплених тактичних медичних засобів становить понад 10 тис. дол.

СКУ передав пакет допомоги вартістю 51 млн грн для підрозділів активних дій у межах ініціятиви «Unite with Ukraine», спрямованої на посилення спроможностей Сил безпеки та оборони України.

Укрінформ
№ 2, 10.01.2025

Хор «Думка» в Нью-Йорку відзначив 75-літній ювілей

У далекому 1949 році в місті Ню-Йорк створився український хор «Думка», який пройшов славний творчий шлях, підтримуючи, розвиваючи і пропаґуючи українське хорове мистецтво в Америці.

Колектив любителів української пісні починав свою діяльність як чоловічий хор. У даний час хор «Думка» є лавреатом премії ім. Миколи Лисенка і має два хори – мішаний дорослий хор «Думка» і дитячий хор «Молода Думка».

Тріюмфальне завершення ювілейного року хору «Думка» відбулося 29 грудня 2024 р. традиційним щорічним різдвяним концертом в Українській католицькій церкві св. Юра в Ню-Йорку. Надхненно і урочисто звучали українські колядки як у виконанні дитячого, так і дорослого хору.

Лідія СЛИЖ

Пластуни провели «Різдвяну свічечку»

ТРЕНТОН, Ню-Джерзі. 11 січня у залі церкви св. Йосафата відбулася «Різдвяна свічечка» пластової групи «Трентон». Традиція «Різдвяної свічечки» тягнеться від 1950 року. Саме тоді вперше пласту-ни США зібралися разом в той час, коли в Україні на небо сходила перша Різдвяна зірка і починався Святвечір, щоби спільно вшанувати народженого Христа і духовно злучитися з українським народом. З того часу кожна пластова станиця і група щороку в Різдвяний час сходиться разом і запалює символічну свічку.

№ 3, 17.01.2025

СКУ завершив кампанію «Птахи свободи»

ТОРОНТО, Канада. Світовий конґрес українців у співпраці із Saint Javelin оголосив про успішне завершення кампанії «Птахи свободи», завдяки якій вдалося зібрати понад 271 тис. дол. від 1,068 донорів з 73 країн. Отримані кошти були спрямовані на придбання 660 FPV-дронів для Збройних сил України.

«Ми пишаємося тим, що кампанія СКУ «Птахи Свободи» допомагає посилити оборонні можливості України. Ми зосередилися на інтеґрації передових технологій і безпілотних систем, зокрема FPV-дронів. Ці інструменти надають Збройним силам України життєво важливу розвідувальну інформацію», заявив президент СКУ Павло Ґрод.

Від лютого 2022 року ініціятива СКУ «Unite With Ukraine» зібрала понад 60 млн дол. для забезпечення Збройних сил України тактичними медичними засобами, броньованими машинами, комплексами БПЛА, FPV-дронами, системами розвідки та іншим необхідним обладнанням.

СКУ

Нова Управа Наукового товариства ім. Т. Шевченка

НЮ-ЙОРК. 14 грудня 2024 року відбулися Загальні збори Наукового товариства ім. Шевченка в Америці, на яких вибрано нову Управу. Товариство очолив професор славістики Канзаського університету, д-р Віталій Чернецький, колишній президент (2009 – 2018) Американської асоціяції україністів. Здобув ступінь доктора з порівняльного літературознавства та теорії літератури в Університеті Пенсильванії.

Нова Управа на 2024 – 2027 роки. Президія: президент В. Чернецький, перший віце-президент Олена Ніколаєнко, науковий секретар Кетрін Ваннер, скарбник Роман Широков. Академічні віце-президенти: Йоханан Петровський-Штерн (історія), Вірко Балей (музика і мистецтво), Р. Широков (природничі науки), Григорій Грабович (філологія).

Виставка Олени Колеснік в Іспанії

Понад місяць мешканці та гості міста Оріуела в місцевому музеї оглядали художні роботи молодої української мисткині Олени Колеснік. Вона походить з села Закотне на Луганщині, яке нині окуповане рашистами. У 15 років вирішила здобувати освіту в Харкові, стала маґістром фармації. Коли ворог з великою війною вдерся в Україну, батьки її опинилися в Польщі. На початку 2024 року вони запропонували Олені виїхати з ними до іспанського міста Оріуела, Валенсія. Погодилася.

Олена власну мистецьку кар'єру розпочала 18 лютого 2022 року й стала учасницею 20 виставок в рідній країні та міжнародного рівня, була на пленерах у польському місті Ґданськ, здобула перемогу в премії «American Art Awards-2022» в номінації «Акварель. Фіґура».

Завдяки підтримці міської мерії Оріуели О. Колеснік 20 грудня 2024 року відкрила персональну виставку «МІЖ: ми формуємо, нас формує», в місцевому Музеї реконкісти. Відвідувачі знайомилися з 133 картинами О. Колеснік, для яких авторка використала акварельні чи олійні техніки. Водночас показала власні твори у жанрі «відеоарт», а також колажі, перформанс та інтерактивні формати.

№ 4, 24.01.2025

З газети «Свобода» (Нью-Йорк). Номери газети і дати виходу вказані під замітками. Це найстаріша українська газета США, яка виходить з 1893 року. Видає газету Український Народний Союз.

116-річну черницю з Бразилії визнали найстарішою людиною світу

Після смерті 116-річної японки Томіко Ітооки, титул найстарішої людини у світі здобула черниця з Бразилії Інах Канабарро Лукас.

Її статус підтвердили у віці 116 років та 210 днів, повідомили на сайті Книги рекордів Гіннеса.

Інах Канабарро Лукас народилася 8 червня 1908 року в Сан-Франсіско-де-Асіс (Бразилія).Вона була настільки худою в дитинстві, що виникали сумніви, наскільки довго вона проживе.

Бразилійка здобувала освіту в школі-інтернаті, а пізніше перебралася до Уругваю, де у віці 16 років прийняла обітницю і стала черницею.

Невдовзі після цього вона повернулася до Бразилії, де стала вчителькою португальської мови та математики в Ріо-де-Жанейро. Зрештою Інах не осіла в столиці країни, а під час своєї педагогічної кар'єри працювала в багатьох місцях.

У 1980 році черниця отримала посаду в Порту-Алегрі (Бразилія).

Ймовірно, Інах Канабарро Лукас остання жива людина, яка народилася в 1908 році, і одна з трьох, що народилися в 1900-х роках.

4 місяці прожив під водою: світовий рекорд

Німецький аерокосмічний інженер 59-річний Рудігер Кох у Карибському морі встановив світовий рекорд із найдовшого перебування під водою без розгерметизації. Він провів 120 днів у підводній капсулі площею 30 квадратних метрів, що була занурена на 11 метрів вглиб, Чоловік побив попередній рекорд американця Джозефа Дітурі який провів 100 днів у підводному будиночку в лагуні Флориди.

«Ми намагаємося довести, що моря насправді є життєздатним середовищем для людини», заявив рекордсмен.

Підводна капсула Рудігера Коха була розміщена приблизно за 15 хвилин їзди на човні від узбережжя північної Панами та була з'єднана з іншою камерою над водою. Звідти до тимчасового помешкання Коха вела труба з вузькими гвинтовими сходами, якими до чоловіка могли спускатися гості, зокрема лікарі та журналісти.

Сонячні панелі забезпечували Коха електрикою, а всередині капсули були майже всі необхідні побутові атрибути, окрім душової кабіни. У кімнаті Коха було ліжко, туалет, телевізор, комп'ютер, інтернет і навіть велотренажер, а за дивовижною пригодою німця цілодобово спостерігали 4 відеокамери.

На тумбочці біля ліжка Коха лежала його улюблена науково-фантастична книга – роман «Двадцять тисяч льє під водою» французького письменника Жуля Верна про пригоди на підводному човні «Наутілус» Капітана Немо.

Отримали весільні фото через 56 років після одруження

Маргарет та Барі Шармани з Армстронга (Британська Колумбія, Канада) одружилися у 1968 році. На той момент жінці було 20 років, чоловіку – 21. Вони познайомилися на роботі – обидвоє працювали у банку. У Маргарет мама була швачкою, а тому пошила для всіх подружок нареченої рожеві сукні.

Весільна фотосесія пари та їхніх гостей пройшла у студії неподалік від будинку пари. Однак через кілька тижнів, коли світлини були готові, виникла проблема. У молодят не вистачило грошей, щоб заплатити за фотографії. З важким серцем вони залишили їх у студії. У них було лише кілька світлин, зроблених друзями.

За словами Маргарет, вона часто думала про знімки, але не мала змоги їх забрати. Вони з Баррі переїхали на острів Ванкувер і були зайняті вихованням двох синів.

Через кілька років після весілля Маргарет вирішила поцікавитися фотографіями,

але дізналася, що фотоательє закрилося. Його власника жінці знайти не вдалося. Маргарет подумала, що знімки, напевно, знищили, а тому забула про них.

Однак у грудні 2024 року, через 56 років після одруження, жінка отримала електронного листа від своєї давньої подруги Сенді Фаринук. У ньому була одна з її давно втрачених весільних фотографій.

Сенді є президенткою Музейного товариства Ендербі. Цю світлину їй на електронну пошту надіслала людина, яка працює в історичному музеї Армстронга. Вона переглядала стос фото, подарованих закладу, і впізнала на одному з них молоду Фаринук, що була однією з подружок нареченої.

Проте ні Сенді, ні Шармани раніше цього знімка не бачили. Згодом Фаринук дізналася, що в музеї Армстронга є ще світлини з весілля друзів. Тоді вона вирішила зробити подружжю сюрприз. «Це було якраз перед Різдвом. Я зробила копії цих фотографій, а потім віддала їх синові Шарманів, щоб він вручив їх на свята. Я знаю Марджі з 2 років – ми дружили все життя. Я розуміла, як багато вони для неї означають», сказала Сенді.

За словами адміністратора Музею та архіву Ендербі Джекі Пірас, знімки знайшли у великій коробці з фотографіями та негативами, які пожертвували на гаражному розпродажі.

«Я був приголомшений, коли побачив фотографії – той день для мене як в тумані. Я сміюся над груповим фото, де ніхто чомусь не усміхається. Ми маємо такий вигляд, ніби прийшли з похорону. Але я знаю, що насправді ми були дуже щасливі», розповідає Баррі Шарман.

Тепер Маргарет хоче розшукати фотографа, який зробив їхні весільні світлини. «Він – ангел. Він міг би знищити ці фотографії, але не знищив. Якщо він ще живий, я б хотіла сказати йому «Дякую», сказала жінка.

Середній вік співаків – 94 роки

Британський гурт потрапив до Книги рекордів Гіннеса як «найстаріший хор у світі». Хор називається Prime Timers, учасникам від 90 до 99 років. У складі гурту 17 учасників, середній вік яких становить 94 роки.

19 грудня 2024 року хор став рекордсменом під час Різдвяного виступу-спроби встановлення рекорду у Великій Британії, який організували Runwood Homes (британська група будинків для людей похилого віку).

На концерті їх підтримували рідні та близькі. У залі також були присутні опікуни та працівники семи будинків для людей похилого віку у Йоркширі. Для багатьох з них ця подія стала кульмінацією багаторічної турботи та уваги до своїх мешканців, більша частина з яких мають діагноз деменція.

«Інколи у нас з'являються можливості зробити щось в житті досить пізно. Це складно, але приємно. І ти не можеш зупинитися, попри свій вік», — розповів учасник хору Кріс Рігтон виданню Euronews Culture.

Калейдоскоп

Американець півтора місяця харчувався одним пивом. Схуднув і каже, що помолодшав. 43-річний житель Огайо Справ Хол протримався 46 днів без їжі, на пиві. Вранці він дозволяв собі чашку чорної кави, також пив просту воду і, за порадою лікаря, приймав вітаміни. Основою раціону було крафтове пиво – від двох до п'яти келихів.

На думку Хола, який став справжньою знаменитістю, раціон середнього американця шкідливіший, ніж крафтове пиво.Він відзначає, що тепер йому потрібно менше часу для сну, розум ясний, а всі запалення в організмі пройшли. Знизився тиск, нормалізувався рівень цукру і холестерину в крові.

Чи так це насправді – ніхто не знає. Але відомо напевно, що Справ скинув 20 кг за ці 46 днів: важив 132,7 кг, а в кінці експерименту – 112,7 кг.

На цю дієту його надихнули німецькі ченці. У 17 столітті в Німеччині існував чернечий орден мінімів, який славився своєю строгістю. Під час великого посту вони повністю відмовлялися від їжі. Однак папа їх благословив на вживання пива. Це був особливий сорт, який відрізнявся калорійністю і був багатий мікроелементами.

Півням дозволять безкарно кукурікати. Сільськогосподарським тваринам, таким як півні, вівці та інші, можуть надати законодавче право шуміти та виділяти запахи в сільській місцевості без обмежень. Ініціативу про це висунула група депутатів Сейму Польщі.

За словами законодавців, фермери останнім часом дедалі частіше стикаються з претензіями сусідів, які скаржаться на шум або запахи з їхніх господарств.

Новий закон пропонує визначити, що шум і запахи, пов'язані з фермерською діяльністю, не вважатимуться порушенням прав сусідів за умови, що ферма дотримується всіх нормативних вимог. Депутати вважають, що це рішення сприятиме зменшенню конфліктів між сусідами та популяризації фермерства.

Подібні закони вже діють у деяких країнах. Наприклад, у США, а у Франції закон дозволяє півням кукурікати в будь-який час у сільській місцевості.

Найбільші тварини світу

Хто найдовший? Довжина в метрах. Синій кит (близько 30); акула китова (12 – 18); кашалот (16); черви lineus longissimus (близько 15); гігантський кальмар (10 – 14); акула велетенська (8 – 10); косатка (7 – 8); крокодил гребенястий (близько 7); пітон (близько 6); акула біла (6).

Хто найважчий? Вага в тоннах. Синій кит (100 – 180); китова акула (20); слон африканський (7 – 9); морський слон (3,6); носоріг білий (3,5); гіпопотам (3,2); жираф (2); американський бізон (0,8 – 1); крокодил гребенястий (0,2 – 1); індійський бізон або гаур (близько 1).

Найбільший морський ссавець. Синій кит – рекордсмен за всіма показниками: найдовший, найважчий та найгучніший серед тварин на Землі. Серце синього кита за розміром таке ж, як автомобіль Volkswagen. Шлунок може вмістити одну тонну криля, а тіло – 33 слонів. Також ці гіганти є найголоснішими тваринами у світі. Їхні крики досягають 188 децибелів, тоді як гул реактивного літака – 140 децибелів. Їхній низькочастотний свист можна почути за сотні кілометрів.

Сині кити живуть від 80 до 90 років та щороку мігрують у пошуках їжі та місць розмноження. Літо вони проводять у холодних водах Антарктики, а потім прямують на північ до теплих тропічних вод.

На жаль, через китобійний промисел синіх китів у світі лишилося небагато. Міжнародний союз охорони природи вважає цей вид таким, що перебуває під загрозою зникнення.

Найбільший сухопутний ссавець. Слон африканський, причому африканський саванний слон дещо більший за африканського лісового. Самці досягають 3 метрів у висоту і важать до 6 тонн (хоча рекордно важкий аф-

риканський саванний слон важив понад 10 тонн).

Через браконьєрство та втрату середовища існування африканський лісовий слон зараз під загрозою зникнення, а саванний – занесений до Червоного списку видів, що перебувають під загрозою зникнення.

Наразі в дикій природі налічується близько 415 тисяч африканських слонів. Вони мешкають у 37 країнах Африки.

Найбільший птах. Страус – найвищий і найважчий з усіх птахів. Він не літає, але може бігати зі швидкістю до 69 кілометрів на годину.

Всупереч стереотипу про боягузливість страусів, вони дуже сильні. Коли цим птахам потрібно захищатися, вони можуть вдарити ногою з такою силою. Страуси мають найбільші очі серед усіх птахів – 5 сантиметрів завширшки. Очі у них навіть більші за мозок.

Існує два види страусів – звичайний і сомалійський. Звичайний страус живе у саванах і напівпустелях на південь від Сахари, а сомалійський страус поширений у Східній Африці. Цікаво, що птахи нанду, які живуть у Південній Америці, та ему, що живуть в Австралії, всупереч поширеним уявленням, не є страусами та не споріднені з ними.

Найбільша рептилія. Крокодил гребенястий – найбільший у світі плазун, що може сягати 6,5 метра у довжину і важити близько тонни (хоча зазвичай 0,5 тонни). Гребенясті крокодили поширені від східної Індії та Шрі-Ланки через Південно-Східну Азію до північної Австралії. Вони мешкають у солоних і прісних водоймах, доживаючи до 70 – 100 років.

Найбільша риба. Акула китова, довжина тіла якої може сягати понад 12 метрів, а вага – 20 тонн, Тіло цих акул має сіро-блакитний або коричневий колір з характерними білими або жовтими плямами та лініями. Попри великі розміри, акула китова харчується переважно планктоном, дрібними рибами та ракоподібними. На людей не нападає.

Найбільше безхребетне. Гігантський кальмар, що може виростати до 14 метрів завдовжки та важити понад 200 кг. Ці кальмари мешкають на великих глибинах океанів, зазвичай від 300 метрів до кілометра.

«Українська правда – Життя», 23.12.2024.

Терор в СРСР.
Репресовані іменем Кущнарсуду на Полтавщині заможні українці

Кущовий народний суд Полтавського міського району на початку 1930-х мав чимало роботи. Селяни саботували колективізацію й накази радянської влади, крали продукти з раднаргоспу та відмовлялися віддавати зерно на потреби держави. Держава відповіла вироками про ув язнення, вилученням майна та виселенням із Полтавського району.

Кримінальні справи, які розглядав полтавський Кущнарсуд зразку 1932 року, схожі на божевілля, пише полтавське видання ЗМІСТ. Приміром, 45-річний Антон Передерій із Гожулів опинився під вартою за «злісне ухиляння» від постачання державі хліба та м'яса. Його засудили на три роки й виселили з Полтавського району.

З допиту свідка Ониська Андріянова відомо, що Передерій мав більш як 2 га у власності й відмовився їх засівати, хоч «був куркуль». А ще не виконав план м ясозаготівлі: відмовився віддавати свиню й картоплю на потреби держави, хоч «йому неодноразово зауважувалося».

Подібних справ за той період – сотні. Державний архів Полтавщини продовжує оцифровувати ФОНД № Р-2020 – рішення Кущнарсуду за 1931 – 1935 роки. Завдяки працівникам архіву деякі судово-кримінальні справи й картки засуджених світ побачив уперше.

У День пам'яті жертв голодомору ЗМІСТ розповідає про судовий процес над полтавцями, які протистояли колективізації та радянській агітації на початку тяжких 1930-х років.

Гаврило й Ганна Безпальки: підпал клуні на підставі класової помсти

У 1931 році Кущнарсуд в Полтаві розглядав цікаву справу родини Безпальків. Щоб познайомитися з Іваном Безпальком, процитуємо довідку з матеріалів справи:

«Куркуль Безпалько Іван Никифорович до революції мав землі 9 десятин, 1 хата під желізом, сараїв. Клуню, вітряк, жатку і весь дрібний реманент, 3 корови, 2 коней, сіпаратор, вживав найману працю на весь літній сезон, був церковним. Після революції мав теж саме. Під час голодовки міняв хліб».

Безпалько й без того потрапляв у поле зору радянської влади, а 14 серпня 1931 року сталося дещо провокаційне. Мильчанська сільська рада склала акт, з якого відомо, що опівночі в клуні артілі «Промінь «Жовтня»» спалахнула пожежа. Раніше вона належала Іванові Безпальку. З протоколу міліціонера відомо, що колишня садиба Безпальків була розташована у центрі Мильців.

Чому клуня згоріла? Нібито діти колишнього куркуля Івана 28-річний Гаврило й 33-річна Анна з вилученням майна батька не змирилися. На знак помсти, спалили приміщення, яке в Мильцях зайняла радянська влада. Ким вони були для радянської влади? Характеристику найкраще дає уривок з вироку:

«Безпально Гаврило Іванович 28 р. Вдовець, розкуркулений, засуджений за ст. 145 до трьох років, українець, хлібороб під вартою.

Безпалько Ганна Івановна 33 р. Розкуркулена, вислана, але втекла з висілки, не судилася, дівка, майна не має, під вартою».

Хлопця й дівчину «здали» двоє виконавців підпалу, а працівники артілі дали свідчення проти родини Безпальків. Після спроби втечі Гаврила затримали й виселили з Полтавщини. Анна під час висилки теж намагалася втекти, відомо з обвинувального висновку. Вирок іменем Української соціялістичної радянської республіки виносили з усвідомленням, що доказів на розкуркулених брата й сестру немає:

«Суд, розглядаючи матеріял при справі з показом свідків, пояснень підсудніх не з прямих доказів, а з косвених, не вбачає скоєння злочину, але суд знаходе, що для місцевости, де колись мешкали Безпальки та де їхне було господарство, в колективі вони небезпечні».

Обох Безпальків виправдали щодо підпалу клуні, але визнали небезпечними й назавжди виселили з рідних земель за межі України. З-під варти їх не випустили аж до виселення. Як склалася їхня доля у засланні й що було з родом Безпальків після цього рішення, невідомо.

Каленик Стеблін та Никифор Ольховик: несплата податків та переховування чужого майна

Через обшуки «куркулів» радянською владою, полтавці намагалися убезпечити себе від вилучення зерна чи іншого майна. Усе, що лишилося, ховали по знайомих. Такі прийоми також були незаконними, але люди йшли на ризик, щоб бодай спробувати зберегти реманент і продукти, а не продавати врожай державі за безцінь.

Цей елемент «побуту 1930-х» показали в серіалі « І будуть люди», де події розгортаються на Полтавщині. Господар Оксен просить у знайомої Марти притримати зерно. Радянська влада арештувала обох, щойно комісари знайшли приховане майно.

Для бідняка Никифора Ольховика з Руновщини цей сюжет став реальністю. Його судили разом з Калеником Стебліним, якого звинуватили у несплаті податків. Вони були знайомі й пов'язані, тож їхню справу об'єднали та розглядали у 1931 році.

На 53-річного Ольховика протокол склали 4 січня 1931 року. Його затримали, коли він перевозив уже описаний комісарами плуг, роспашник, п ять стовбурів дерева і 10 дошок Стебліних (як з ясувалося потім, їх відібрала сільрада). Заступник голови сільради Запара написав, що Никифор Ольховик має бути притягнутий до відповідальності, бо займався розбазарюванням майна куркуля Кужуля Стебліна (батько Каленика).

Щойно з Ольховиком суду стало все зрозуміло, ознайомилися з іншим підозрюваним – 45-річним Калеником Стебліним. Він був хліборобом, мав хату з двома сараями, трохи землі, корів й коня. За радянськими мірками, небезпечна особа:

«У час революції експлуатував народну працю. В часи колективізації був перший зривник. По ночах заводив п'янку, чим зривав сівбу і компанії. В настоящий мент всю сировину, як молоко і городину, збував на частному ринку за що с.радою накладено експорт і зроблено опись майна, яке він зараз розбазарює», – пишуть у характеристиці підсудного.

Стеблін продавав продукти на базарі, а з державою працювати відмовився. Його звинуватили у саботажі оплати податку в 1 тис. 200 карбованців. У суді чоловік сказав: «Податку я не платив, бо не знав, що мене обклали».

Ольховик же, по своєму обвинуваченню, у суді сказав: «Я взяв майно, бо не знав, що воно описане».

Своєї провини в інкримінованих злочинах куркуль і бідняк не визнали. 20 січня 1931 року Кущнарсуд вирішив:

Каленика Стебліна посадити у в язницю на 4 роки, оштрафувати на 2 тис. карбованців, виселити за межі Полтавського району на 2 роки;

Никифора Ольховича оштрафувати на 2 тис. карбованців.

Ця справа особлива тим, що фігурантам вдалося домогтися апеляції. Міжрайсуд визнав, що штраф для Ольховика був непідйомним як для маломіцького середняка й зменшив його до 200 карбованців. Стебліну штраф теж зменшили до 600 карбованців й скасували висилку з району. Мовляв, ув'язнення достатньо. Ухвала остаточна.

Ялисей Лебедь: відмова змолотити свій хліб

На обкладинці цієї кримінальної справи ручкою написали «за необмолой всього хліба», а насправді – тільки частково.

До 70-річного Лебедя прийшли 29 вересня 1931 року, відомо з акту у матеріалах справи. Претензія комісарів була чіткою: Ялисею дали 0,50 соток землі, а він не здав усе зібране жито, залишивши частину для своїх потреб. Нібито думав про те, чим годуватиме птицю, але її теж забрали. Навіщо ж йому тоді 18 пудів жита?

З протоколу допиту обвинуваченого господаря відомо, що радянська влада мала його за розкуркуленого хлібороба, у сім ї якого було «13 душ»: «По суті пред явленого мені обвинувачення по справі перехову хліба не визнаю себе винуватим», – підписався Лебедь.

Хлібороб Ялисей пояснив, що ділянку, яку йому передали під

жатку, він обробив і віддав державі скільки міг, хоч врожаю було небагато через дощі. Допити свідків допомогли слідству: місцева влада сказала, що довела Лебедю потребу обробити одну десятину жита та пів десятини пшениці, але останній зжатий хліб Ялисей приховав.

«При обиску виявлена пшениця в стіжку, що похована була на горіщі та по огороду. Поховано під соломою картошку, горох та квасолю. Крім того, були поховані в степу копи жита. Крім того, було доведено: непосіяно 0,50 га землі. Крім того, веде агітацію проти всіх мироприємств Радвлади», – встановив суд.

Уже на етапі вироку у справі згадали, що Ялисей Лебедь свою провину таки визнав. Хлібороба засудили до чотирьох років в'язниці, а всю родину визнали за «соціяльно опасну». Зважаючи на вік підсудного, суд дозволив звільнити Лебедя з-під варти й від в'язниці, проте все сімейство вислали за межі Полтавщини.

Пилип Юхно: відмова від посівної

Зазвичай досудові розслідування минали оперативно. Кримінальна справа бідняка Пилоипа Юхна з Полтави розпочалася 1931 року з відмови проводити посівну кампанію. У жовтні 1932-го розслідування закінчили, тож нарслідчий Народного комісаріяту юстиції УРСР Курига передав справу до суду, зазначивши, що речових доказів немає.

Чим керувався суд? У справі зберігся написаний олівцем документ, де громадянин Чухліб стверджує, що Юхно й родина Пінчуків та Лугових саботували виконання плану: «… скласти настоящого акта на куркулів Пинчука Антона та Пинчука Івана в тім, що при доведенні твердих завдань посіву озимного клину та оранки на зяб. Категорично відмовилися від пляну, наданого с-радою».

У межах справи збирали свідчення у всіх підозрюваних та інших бідняків, встановлювали мотиви відмови сіяти озиму. Аргументи Юхна про неможливість засіяти поле в суді до уваги не взяли й дали п ять років ув язнення з виселенням за межі Полтавського району.

Іван Оріховський: переховування куркульського майна й антиколгоспна агітація

У справі 44-річного Івана Оріховського з Гергелів доказів не було. Коли радянці прийшли забирати його майно, він поскаржився в прокуратуру. Полтавський прокурор Зінченко ініціював перевірку майнового стану Оріховського: чи платив він податки, як жив до революції, що мав тощо.

Чоловіка прирівняли до класу бідняків. Влада з ясувала, що він мав хату, сарай, дві корови, коня і 3,9 десятини землі. А ще з'ясували, що Оріховський – позаколгоспний. Під час дізнання в нього знайшли одяг і багато речей невідомого походження. Сам підозрюваний у переховуванні речей надав пояснення і написав список людей, яким вони належали. Просив викликати їх, щоб розібратися, чому вони зберігали речі у нього.

Нарслідчому Куризі було вже все одно: він визнав речі куркульськими, а Оріховського звинуватив у покритті «куркулів», хоч у справі є протоколи допиту згаданих підозрюваним людей. Проте, це не допомогло. У висновку написали, що Оріховський хоч і сам перебував у хлібній комісії, виявився «темною конячкою» і не лише не здавав куркулів, а ще й покривав їх, зберігаючи їхнє майно. А згодом проти Оріховського завели ще одну справу про антиколгоспну агітацію.

До слідчих надійшов лист жителя Гергелів Івана Сороченка, який раніше написав до «Більшовика Полтавщини» про те, що його односелець зриває колективізацію.

Сороченко писав редакції, що Оріховський винайняв людей, аби ті побили його. Трохи раніше він визнав односельця ворогом колективізації й викрив його зв язок з куркулями (родина Максима Клименка та інші).

Іван Сороченко був головою сільради й не раз судив Оріховського за відмову виконувати сталінські плани хлібозаготівель. Після цього він почав боятися за своє життя, бо нібито Оріховський хоче йому помститися. Потім слідчі розбиралися з антирадянським рухом у Гергелях і хто бив комуністів по селу.

Тим часом у 1932 році Оріховському оголосили вирок: «Винний у тому, що переховував куркульське майно, а в мент проведення різних політичних кампаній запроваджував та вів розкладницьку роботу поміж позаколгоспних людей і тормозив роботу активістів шляхом запугування. Утворював опір представникам Рад влади».

Насамкінець Оріховського засудили до трьох років позбавлення волі та позбавлення прав. Засуджений просив пом якшити вирок в апеляції, проте підстав для цього радянська влада не знайшла. Або й не шукала.

Анастасія ЧАЙКОВСЬКА
Опубліковано у виданні «ЗМІСТ»
Сайт «Аргумент», 25.11.2024

Розсекречені архіви радянських спецслужб

Петро Філоненко. За завданням повстанської розвідки

В архівних документах розвідки, які стосуються діяльності Партизансько-повстанського штабу Державного центру УНР в екзилі на чолі з генерал-хорунжим Юрком Тютюнником, є неодноразові згадування про Петра Філоненка як повстанського отамана і розвідника.

Зазначається, що він був надзвичайно хоробрим старшиною, який за завданням штабу неодноразово переходив зі своїм загоном польсько-совєтський кордон і громив у глибині окупованої України загони червоноармійців і чекістів.

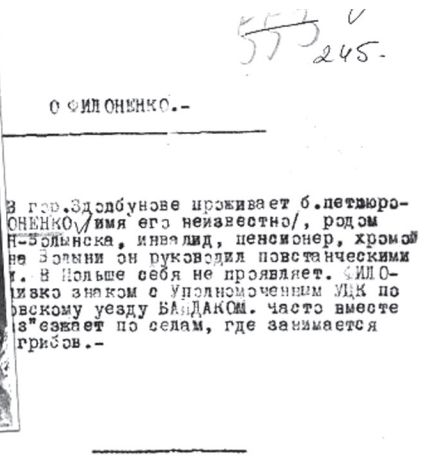
О ФИЛОНЕНКО.-

В гор.Здолбунове проживает б.петлюро-
ОНЕНКО/имя его неизвестно/, родом
Н-Волынска, инвалид, пенсионер, хромой
не Волыни он руководил повстанческими
. В Польше себя не проявляет. ФИЛО-
ивко знаком с Уполномоченным УДК по
овскому уезду БАНДАКОМ. часто вместе
з"езжает по селам, где занимается
грибов.-

Окремої оперативної справи саме в архіві розвідки на отамана не знайдено. Водночас відомо, що у чк і дпу урср на нього вели досьє через його активну антирадянську діяльність і арешт. Із біографічних відомостей у агентурних повідомленнях зазначається, що він «родом із Ємільчина, де мешкає його батько і брат і де його землею і будинком заволодів якийсь комуніст» (Галузевий державний архів Служби зовнішньої розвідки України, Справа 18, Том 5, Аркуш 87).

З інших джерел відомо, що Петро (Євстафій) Філоненко народився 12 грудня 1896 року в селі Ємільчині Звягельського повіту (нині Звягельський район Житомирської області). Навчався у Радомиській господарській школі, потім служив у російській імператорській армії, воював на фронтах Першої світової війни. Коли ешелони з частинами Дикої дивізії генерала Корнілова прямували на Петроград для придушення більшовицького заколоту і проходили через цю місцевість, молодий старшина Петро Філоненко зійшов з потяга і вирішив, що з нього досить, навоювався.

У рідному Ємільчині створив кущ самооборони для підтримання порядку. За Гетьманату працював членом військового суду і в мобілізаційному відділі комендатури Новограда-Волинського, де займався мобілізацією юнаків до українського війська. Невдовзі створив партизанський загін і почав боротьбу з більшовицькими окупантами. Під його началом партизани руйнували відтинок залізниці Шепетівка–Коростень, нападали із засідки на червону кінноту.

Швидко розголос про отамана Філоненка пішов округою. Він активно діяв у районі Коростеня–Овруча–Новоград–Волинського. У 1919 році об'єднався з Дмитром Соколовським і впродовж певного часу воював у лавах його повстанської бригади, отримав ранг сотника. Після налагодження стосунків із штабом Дієвої армії УНР кожен отримав наказ іти на свій терен і продовжувати боротьбу в запіллі ворога.

Невдовзі П. Філоненко потрапив у полон до більшовиків. Його заскочили зненацька, зв'язали руки, прив'язали до коня і так привели до штабу червоної бригади. Всю дорогу підганяли нагайкою і примовляли, що у штабі з ним іще не таке зроблять. Під час допиту його піддали жорстоким тортурам – вибили око і скалічили руку.

Вночі Петрові вдалося вибратися крізь вікно і непоміченим податися до найближчого лісу. До нього було кілометрів п'ять. І хоч був голий і босий, холоду не відчував. На щастя, на землі вже не лежав сніг, хоч і було морозно. Усю дорогу біг, спотикався, падав. Потім лісом дістався до хутора знайомого селянина і так врятував своє життя.

Поранення і катування не минули безслідно. На покалічене око він не бачив, не слухалася й одна рука. Та це його не зупинило від подальшої участі у партизанській боротьбі. Згодом на чолі наново сформованого загону він приєднався до 6-ї стрілецької дивізії Марка Безручка, у складі якої взяв участь у Першому зимовому поході Армії УНР. На Поділлі й Волині його часто використовували як розвідника, оскільки він добре знав навколишню місцевість і тамтешніх жителів.

Коли українське військо після відступу перейшло за Збруч і опинилося у польських таборах для інтернованих, Петро Філоненко вирішив боротися далі. Він повернувся на Волинь, де вже цілеспрямовано діяв під керівництвом розвідчого відділу Партизансько-повстанського штабу (ППШ) Юрка Тютюнника.

Цей відділ очолював полковник Олександр Кузьмінський, який раніше, з грудня 1919 по серпень 1920 року, керував Розвідочною управою Генерального штабу Збройних сил УНР. У нових умовах діяльність розвідчого відділу ППШ була спрямована передусім на здобуття різнопланової інформації про дислоковані в урср сили червоної армії, органи державної безпеки, стан охорони державного кордону, політичну й економічну ситуацію. Відбувалося вивчення території України як майбутнього театру збройного повстання.

Важливою складовою розвідувальної інфраструктури ППШ були контрольні (розвідувальні) пункти у прикордонних містах – Рівному, Дубно, Корці, Тернополі, Кременці та інших. Штат таких пунктів складався з кількох старшин української армії, котрі зазвичай мусили контактувати з польськими офіцерами зв'язку.

Вони займалися розвідкою у відповідних смугах, переправляли через кордон агентуру, приймали кур'єрів, що прибували з повстанських формувань, опитували осіб, котрі приїздили з території урср. При цьому неодмінною вимогою в роботі розвідників та агентури було суворе дотримання правил конспірації. Особлива увага зверталась на необхідність застосовування паролів, відгуків, псевдонімів, шифрів.

Петро Філоненко, як і раніше, здебільшого діяв нелегально на добре знайомих йому українських теренах. При цьому він неодноразово переходив кордон із Польщею для побачення з генерал-хорунжим Ю. Тютюнником і обговорення подальшого плану боротьби й не раз застерігав отамана та його оточення від можливого проникнення до штабу більшовицьких агентів. Великий повстанський і життєвий досвід навчив його не лише самому вести конспіративну роботу проти ворога, а й виявляти зрадників у своїх лавах.

До одного з підозрілих П. Філоненко став приглядатися особливо пильно. То був Григорій Заярний. Уперше вони побачилися 9 червня 1921 року в селі Моклаки, куди Петро прибув у якихось своїх справах і де була конспіративна явка. Там його знайшла дружина місцевого священика і повідомила, що уже третій день на нього чекає незнайомий чоловік.

Філоненко одразу насторожився. Перипетії останніх кількох років підпільної боротьби змусили його з недовірою ставитися до кожної нової людини у своєму оточенні. Та це була не звичайна підозрілість. Він намагався уважно вивчати таких людей і перевіряти їх за своєю розробленою методикою.

У будинку сільського священика зустрів невисокого на зріст, кремезного чоловіка. Той представився сотником Григорієм Заярним, розповів, що вже давно діє разом з отаманом Ю. Тютюнником, а нині за його дорученням перейшов польсько-український кордон для налагодження контактів із повстанськими загонами й організації подальшої боротьби. П. Філоненку цей чоловік не надто сподобався. Відтак він простежив за ним до найближчої залізничної станції і побачив, як той сів у потяг, що йшов у бік Коростеня, а не до Полтави, як запевняв під час зустрічі.

Через два місяці у П. Філоненка випала нагода перейти кордон і особисто побувати у Партизансько-повстанському штабі Ю. Тютюнника. Його викликали, щоб скоординувати план майбутнього походу кількох груп Армії УНР для об'єднання з повстанськими осередками в Україні та розгортання всенародного повстання. П. Філоненко мав провести загін генерал-хорунжого Василя Нельговського з Рівного на Волинь і там діяти спільно з ним.

У штабі він зустрів сотника Г. Заярного. Своїми підозрами щодо нього одразу поділився з Ю. Тютюнником. Але той не став слухати. Для нього сотник був відданим і перевіреним у боях старшиною. Вони разом починали ще у штабі отамана Никифора Григор'єва. А коли Ю. Тютюнник командував Київською групою Об'єднаної Української армії, Г. Заярний був на посаді державного інспектора. Пліч-о-пліч із Ю. Тютюнником він пройшов Перший зимовий похід, був поранений у ногу. В еміграції увійшов до складу оперативного відділу Партизансько-повстанського штабу. За завданням Ю. Тютюнника багато разів переходив кордон і встановлював зв'язки з українським підпіллям і повстанцями.

Ю. Тютюнник навіть не здогадувався, що вже тоді Г. Заярний діяв як агент чк. А в оперативних справах, як свідчать розсекречені документи з архіву зовнішньої розвідки, він значився Гордієнком, Грицем Поповим і агентом «121». На той час він уже виказав низку кур'єрів і розвідників. Після переходу кордону ті потрапляли безпосередньо до рук чекістів або під їхній нагляд, що призводило до провалів в українському підпіллі. У ППШ діяла й інша більшовицька агентура. Тож плани майбутнього рейду для радянських спецслужб уже не були таємницею.

У тій ситуації П. Філоненку завдяки доброму знанню місцевості і дотримання правил конспірації вдалося уникнути оточення, полону і розстрілу, на відміну від інших членів Другого зимового походу Армії УНР. Упродовж певного часу він іще партизанив на Волині. Від місцевих жителів дізнався про трагічне закінчення листопадового рейду Ю. Тютюнника і про криваву драму під Базаром. Там було розстріляно кількасот українських вояків, що потрапили у пастку. Із сумом дізнався і про долю самого Ю. Тютюнника. Його чекісти не без допомоги Г. Заярного виманили на територію урср і змусили жити й діяти за їхніми правилами.

У 1924 році П. Філоненко повернувся до Польщі. Невдовзі його залучили до роботи у II секції Генерального штабу Військового міністерства Державного центру УНР в екзилі. Він активно діяв спершу під началом Миколи Чеботаріва, а потім – Всеволода Змієнка. У 1925 році В. Змієнко видав йому посвідку уповноваженого Воєнно-історичного товариства «Охорони козацьких могил на чужині». Як голова Братства охорони козацьких могил на Волині він створив гуртки і товариства в Корці, Межиричі, Костополі, Здолбунові, Острозі, Глинську та інших містах. За його участі були знайдені й реставровані могили козаків, що полягли в 1919 – 1920 роках у боротьбі за Україну. Водночас розвідник здійснював й іншу діяльність в інтересах уенерівської спецслужби.

Його активність не лишилася непоміченою для радянських органів державної безпеки. У 1930 році агентура дпу зафіксувала його приїзд із Рівного до Ракитного. «Філоненко Євстафій прибув у Ракитне, – йшлося в одному з повідомлень, – для створення мережі петлюрівських агентів, які передбачаються для посилання на радсторону з к-р літературою і для розвідувальної роботи.

З цією метою Філоненко має намір вербувати людей серед б. петлюрівців… Крім цього, Філоненко має завдання створити на ділянці Костопольського і Сарненського повітів див. групу для майбутньої роботи на радстроні…». А наприкінці цього документа зазначається: «Філоненко давно нам відомий як активний петлюрівський розвідник, зв'язаний з поляками. В останні роки Філоненко не проявляв себе, а нині він очевидно працює від Литвиненка-Морозенка, оскільки нещодавно був у Рівному» (ГДА СЗР України, Спр. 12617, Т. 1, Арк. 430 – 431).

В іншому документі, датованому січнем 1931 року, зазначалося, що після від'їзду П. Філоненка з Ракитного він більше там не з'являвся. Водночас надсилав листи до одного зі своїх знайомих. У листах просив підготувати кількох відданих людей для переправлення на радянську територію.

З урахуванням цього органи дпу активізували розробку П. Філоненка. Досьє, що велося на нього ще з часів контактування з Г. Заярним, за цей час поповнилося новими документами. На їх підставі чекісти розробили план, як його нейтралізувати. На Різдво його провідав у Польщі брат Адам.

Переконував повертатися додому, розповідав, що всім, хто боровся з радянською владою, але розкаявся і склав зброю, оголошено амністію. Звісно, що за братом стояли чекісти, які у такий спосіб хотіли виманити повстанського отамана і вчинити з ним так само, як із Ю. Тютюнником. Адама змусили до такого кроку погрозами розправитися з дружиною і немовлям, які залишилися в заручниках.

Але все це було марно. Переслідування з боку радянських спецслужб не похитнули переконань П. Філоненка. Він знову взяв до рук зброю. УПА доручила йому організувати антибільшовицькі повстанські групи в районі Овруча. Згодом він був підвищений до рангу полковника й отримав посаду отамана Другої округи, що охоплювала терени Волині. У нових умовах, як і в роки боротьби за збереження цілісності Української Народної Республіки, йому в пригоді стали навички ведення розвідувальної роботи.

До 1945 року Петро Філоненко воював в Українській повстанській армії. Після Другої світової війни емігрував до США, де помер 1 серпня 1960 року і був похований у містечку Саут-Баунд-Брук.

Служба зовнішньої розвідки України
Сайт «Аргумент», 25.01.2025

Про єврейський Голокост, мадярський нацизм та нашу історичну пам'ять

27 січня міжнародна спільнота вшановує пам'ять жертв Голокосту. Серед монументальних скульптур Ужгорода є і скромний пам'ятник жертвам Голокосту. Відкрили його в урочистій обстановці у жовтні 2016 року біля приміщення колишньої синагоги – нині Закарпатської обласної філармонії – за участі офіційних осіб, зокрема, й тодішнього держсекретаря Угорщини Чоби Латороцаї, дипломатів з Генерального консульства Угорщини в Ужгороді, представників єврейських громадських організацій. На інформаційній таблиці, котра є складовою пам'ятника, розмістили короткий напис: «У пам'ять про жертв Голокосту, які були вивезені із Закарпаття. Встановлено Урядом Угорщини за сприяння м.Ужгорода. 2016».

Урочисте відкриття пам'ятника жертвам Голокосту в Ужгороді, 2016 рік

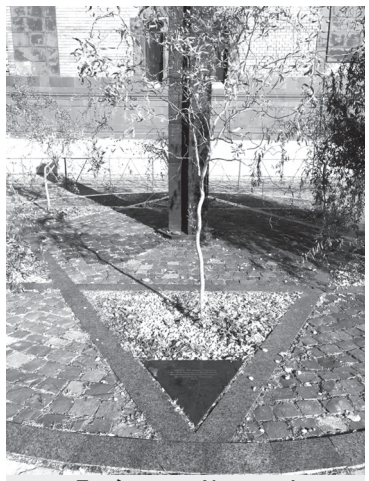
Пам`ятник в Ужгороді

І сам пам'ятник, і скупа інформація на ньому, спонукають до роздумів: хто саме, коли, куди, у якій кількості вивозив (насправді силоміць депортував) людей, а головне - яка доля була вготована жертвам примусової депортації, бо про це тут жодного слова! Складається таке враження, що хтось хотів, про людське око, покаятися за старі гріхи, але взяти відповідальність за скоєне так і не вистачило духу. Тому нинішньому поколінню українців, та й наших центральноєвропейських сусідів, котрі сьогодні традиційно намагаються відшукати в Україні прояви нацизму, варто детально розповісти про трагічні події, що обумовили необхідність встановлення цього скромного монумента урядом чужої держави.

Кого «вивозили»

До початку Другої світової війни єврейська громада Підкарпатської Русі – адміністративної складової Чехословацької республіки – згідно перепису 1930 року була третьою за чисельністю і налічувала 102 542 осіб. Найбільш масовий приплив єврейського населення у наш край з Галичини через Карпати стався у другій половині XIX та на початку XX ст. У 30-і роки минулого століття єврейські родини мешкали практично у кожному населеному пункті краю, але найбільш чисельною іудейська громада була у Мукачеві – тут проживало 40 тис. нащадків Давида, що складало майже 45 % населення усього міста. Займалися вони, переважно, комерцією - мали власні акціонерні товариства, млини, масово тримали корчми, працювали ремісниками, на будівництві, банкірами, юристами, лікарями, не гребували й лихварством.

У моїй рідній Розтоці, за розповідями бабусі Марії, на майже 100 селянських дворів припадало 12 єврейських. Серед них був і сільський «олігарх» корчмар-глитай Мотьо, і вправний та скромний столяр Айзик, і листоноша Вольцьо, і багатодітна селянка Сура. Схожа етнічна ситуація була у більшості сіл і містечок міжвоєнного Закарпаття. Власне, єврейське населення і стало об'єктом геноциду, про який йдеться на пам'ятникові.

Хто і куди «вивозив»

У квітні 1944 року, у відповідності до чинних урядових документів Угорщини, розпочався найзгубніший період переслідування євреїв. На території нинішнього Закарпаття угорською окупаційною владою було створено аж 17 основних гетто.

…15 квітня 1944 року євреї відзначали своє найбільше свято – Песах. Показово, що саме цього дня угорська окупаційна військова адміністрація Закарпаття, очолювана генералом Андрашом Вінце, почала масову депортацію євреїв до новостворених гетто. З Ужгорода та його околиць жертвами німецьких та угорських нацистів стали майже 14 тис. громадян єврейської національності. До масової депортації ужгородських євреїв був особисто причетний міський голова тогочасного Унгвара, один з головних призвідників Голокосту в Ужгороді Ласло Меґої, з подачі якого ґетто створили на території цегельного заводу Мошковіца на нинішній вулиці Минайській.

А рівно через місяць почалося вивезення населення єврейської національності з гетто у нацистські концтабори. З 15 травня по 7 червня кожного дня до Аушвіца вивозили по 14 тис. євреїв. За різними оцінками число депортованих євреїв складає від 85 до 112.5 тисяч чоловік. Доктор історичних наук, професор Сергій Федака твердить, що з усього Закарпаття за час правління окупаційної влади Угорщини (1939 – 1944 рр.) було депортовано у місця масової страти 112.5 тис. євреїв з яких 104 тис. загинули мученицькою смертю.

Кандидат історичних наук, доцент Ужгородського національного університету, дослідник Голокосту на Закарпатті Павло Худіш наводить цифру у понад 95 тисяч, а на меморіальній дошці, встановленій на фасаді колишньої синагоги в Ужгороді, викарбувана цифра 85 тисяч. Загалом за роки Другої світової війни, коли угорські окупанти володарювали у нашому краї, було винищено до 90% закарпатських євреїв.

Пам'ятна дошка на філармонії

Жителі тодішньої ужгородської громади поставились до нищення своїх єврейських співмістян різно. Одні, попри смертельну небезпеку самим наразитися на репресії нацистів, намагалися схоронити євреїв у криївках, приносили їм їжу, переховували цінності, інші схвально сприйняли репресії, сподіваючись розширити власні статки за рахунок отримання від влади конфіскованого єврейського нерухомого майна та цінностей.

Цей прояв геноциду в тогочасній Угорщині – союзниці гітлерівської Німеччини – став логічним продовженням багатолітньої нацистської політики влади цієї країни. Ще влітку 1941 року на звернення регентського комісара Карпатської області Міклоша Козми депортували близько 20 тис. євреїв, котрі не мали угорського громадянства, бо були біженцями від переслідувань гітлерівців з польських теренів. Їх передали підрозділам айнзатцгруп нацистської Німеччини, доправили до Кам'янця-Подільського й упродовж трьох днів наприкінці 1941 року розстріляли. Декілька тисяч вигнанців залишили напризволяще поблизу Кам'янця-Подільського. Переважна більшість цих людей загинула протягом наступних двох років в гетто та таборах смерті з іншими євреями, які населяли цей регіон.

Кому пощастило уникнути депортації 1941 року, зазнали подальших утисків з боку угорської влади – чоловіки працездатного віку призивалися для роботи в нелюдських умовах у трудових таборах на будівництві фортифікаційних споруд, через що велика частина з них померла.

За свідченням ужгородського науковця, кандидата історичних наук Йосипа Кобаля парламент Угорщини у 1941 році ухвалив «третій антиєврейський закон», який визначав, кого саме слід вважати євреєм. Згідно нього в Угорщині євреєм вважали людину, у якої хоча б двоє із чотирьох дідів або бабусь були членами іудейської релігійної общини. До євреїв відносили і того, хто вважав себе християнином, однак мав серед предків членів іудейської організації. Навіть незаконно народжені діти вважалися євреями, якщо було встановлено, що один з їхніх батьків – єврей.

Починаючи з цього часу, антисемітська кампанія і пропаганда в Угорщині тільки посилювалася. У 1942 році уряд Угорщини прийняв рішення, що євреї не можуть бути членами жодного спортивного товариства. Згодом їм заборонили навіть займатися туризмом і перебувати у туристичних готелях чи будь-яких інших місцях, пов'язаних з цим. Якщо християнин перебував у шлюбі з євреєм, то не мав права жити з ним в одному готельному номері. Паралельно з цим у ЗМІ нагніталася антиєврейська істерія, здійснювався психологічний тиск на неєврейське населення, яке налаштовували проти євреїв стверджуючи, що всі біди пов'язані з євреями, їх змушували пришивати на одяг шестикутні зірки, аби вирізнялися від іншого населення.

Доля жертв депортації

Уродженець закарпатського села Вільхівці, нинішній громадянин Ізраїлю Михайло Валенштейн у 2019 році був учасником міжнародної конференції «Від Голокосту кулями до Аушвіцу: регіональні виміри остаточного рішення», яка проходила в Ужгородському національному університеті. Тоді він поділився зі мною спогадами про трагічну історію своєї родини, більшість якої загинула в нацистських концтаборах.

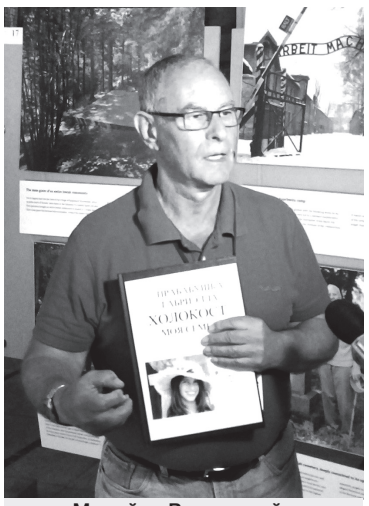
Михайло Валенштейн

Пан Михайло розповів, що його мама Габрієла Валенштайн, котра усього місяць не дожила до свого 95-ліття, ніколи не хотіла згадувати ці події. Лише коли внучка попросила її записати спогад для школи, вона відкрилася їй.

«Я народилася у 1924 році в Чехословаччині, у с. Апша (сьогодні Закарпатська область, Україна). Мене з сім`єю привезли в Солотвино, куди звозили євреїв зі всього району. Там ми були до кінця 1944-го року. Одного дня нам заявили, що нас забирають в Німеччину на роботу. Людей завантажили у вагони по 60-70 осіб. Так ми їхали протягом 3-х днів і прибули в Аушвіц.

Коли ми зійшли з потягу, то побачили щось страшне – високі огорожі з колючим дротом, було чутно крики німецьких конвоїрів, гавкіт вівчарок. Нас розділили на групи і ми навіть не встигли попрощатись з рідними. Ми відчували, що нас чекає щось дуже погане. Я і мої сестри йшли майже 2 км. до будівлі. Там була велика кімната, до якої нас завели, і ми повинні були роздягнутись догола та пройти перевірку. Після нас постригли наголо, повели помитись без мила і видали кожному халат. Так почалась наше життя в концтаборі. Там були багатоповерхові ліжка без матраців, на кожному поверсі було біля 10-ти дівчат. Годували нас огидною їжею. З вікон ми бачили трубу з якої постійно йшов чорний, вонючий дим. Тільки пізніше ми зрозуміли, що це були установки для винищення людей – крематорій. Там нацисти спалювали євреїв.

У кінці 44-го року, після чергового перерахунку людей, мене і мою сестру відправили в місто недалеко від Берліна. Це був завод, на якому випускали запчастини для німецької авіації. Там ми пропрацювали близько 3-х місяців. Війна закінчувалась і нас із сестрою перевели до табору Берген-Бельзен. У цьому таборі нам було набагато гірше, ніж у Аушвіці. Нас не годували, всюди був бруд, багато хто хворів на тиф. У лютому 1945-го року зима була дуже холодною, у мене піднялась температура, я думала, що помираю.

Я виповзла на вулицю, де було дуже холодно. Там пролежала всю ніч. Сестра вибігла за мною і в істеричному крикові сказала: «не помирай, не залишай мене одну тут!». Я зібралась з останніми силами, заповзла всередину і вижила. Але сестра не вижила: вона заразилась тифом і померла. Через декілька днів нам сказали, що війна закінчилась. А ще через деякий час я повернулась додому, де нічого не залишилося і я була змушена розпочати життя спочатку»…

Таких моторошних спогадів, сповнених болю за пережите, можна було записати десятки тисяч. Як і 80 літ тому, так і сьогодні, психічно хворі зверхники нацистських режимів та їхні посіпаки упиваються стражданнями жертв і безкарним нищенням мільйонів людей, національність яких не «вписується» у їхнє світобачення. Переймаючись, передовсім, творенням комфортного і ситого життя, людство так і не створило дієвих запобіжників для унеможливлення виникнення кривавих режимів канібалів.

Згадати цю трагічну сторінку нашої спільної історії доречно саме зараз, коли світ готується відзначити 80-річчя від того дня, як радянський танк, керований українцем Ігорем Побірченком, першим увірвався у нацистський концтабір Аушвіц, а за бойовою машиною на штурм пішли солдати 100-ї Львівської дивізії на чолі з полтавчанином Анатолієм Шапіро.

Тому як знущання над пам'яттю жертв нацистів та загиблих воїнів звучать нині провокативні заяви орбанівських приятелів путлєра – внуків-правнуків угорських нацистів, що безпосередньо вивозили сотні тисяч людей на страту у концтабори, звинувачення українців у нацизмі та спроби такими «розмитими» пам'ятниками спокутувати гріхи своїх історичних попередників, відмити криваві злочини прабатьків. Не вийде! Сучасна Україна не лише героїчно боронить Європу на полі бою від нашестя орди XXI століття, але й безповоротно позбувається власного історичного безпам'ятства.

Василь ІЛЬНИЦЬКИЙ,
керівник Інформаційно-видавничого центру Ужгородського національного університету, заслужений журналіст України

«Українська правда»–
«Історична правда»,
25.01.2025
Pravda.com.ua

Розсекречені документи:

4 промовисті історії з архівів Служби зовнішньої розвідки

24 січня в Україні відзначають День зовнішньої розвідки. Ця дата має історичне підґрунтя: цього дня у 1919 році при МВС Директорії Української Народної Республіки затвердили тимчасовий штат Політичного департаменту, а в ньому – відділ закордонної інформації. Цей підрозділ був прототипом нинішньої служби, адже його завданням була розвідка щодо ворогів УНР – штабів Червоної і Добровольчої армій – та інших країн як потенційних противників та можливих союзників.

В архівах цієї служби – мільйони досі невідомих історій, бо вони десятиліттями перебували під грифом «секретно». Їх поступово опрацьовують та оприлюднюють для загального доступу.

Публікуємо кілька промовистих історій від Служби зовнішньої розвідки, які стали відомі завдяки розсекреченим документам.

Платоніда Хоткевич перша зліва. Поруч з нею Зиновія Франко, онука Івана Франка. с. Криворівня, 1961 р.

Переслідування жіноцтва роду Хоткевичів

Розсекречені документи архівних фондів Служби зовнішньої розвідки України дають розуміння, як діяла радянська влада, аби стерти навіть пам'ять про «ворогів народу». Зокрема, як вистежувала їхні родини, навіть якщо тим вдалося виїхати за кордон.

Одним з тих, кого «совіти» воліли б стерти, був Гнат Хоткевич, громадський діяч, письменник, композитор та етнограф. Його затримали у лютому 1938 року за «участь у контрреволюційній діяльності і шпигунство на користь Німеччини», вибили неправдиве зізнання і вже у жовтні того ж року розстріляли.

На момент затримання Хоткевич був у шлюбі зі своєю третьою дружиною, молодшою за нього на 23 роки Платонідою Скрипко, з якою у них було двоє дітей: дочка Галина та син Богдан.

НКВС завели справу на Платоніду Хоткевич аж у 1946-му. Репресивна машина наздогнала її, коли агентура перевіряла тих, хто був лишився на окупованій німцями території. Звісно ж, вона привертала увагу: дружина засудженого за політичні злочини, «переконана націоналістка», «активна учасниця ОУН», жінка, яка займала керівну посаду у «Просвіті» та «Союзі українок».

Офіційно заарештувати її хотіли за те, що вона нібито заявляла про намір виїхати до Америки, аби видати якусь антирадянську книгу. Жінку знайшли у Празі, доправили до Києва та у квітні 1946 року засудили до 10 років виправно-трудових таборів із обмеженням прав на 5 років та конфіскацією майна.

Про долю чоловіка Платоніда нічого не знала багато років. У пошуках хоч якоїсь інформації про Гната Хоткевича вона писала листи тодішнім посадовцям, просила допомоги в українських письменників. Після повернення із заслання їй повідомили, що чоловік помер в ув'язненні у 1942 році (хоча насправді ж був розстріляний ще в 1938-му).

Дочка Платоніди Хоткевич Галина виїхала спершу до Угорщини, потім до Німеччини і згодом до Франції, але жінка про це нічого не знала – зв'язок з Галиною обірвався.

Після заслання дружині Хоткевича було нікуди повертатися, тож вона поїхала до друзів у Львів і пізніше осіла в Криворівні, де працювала в музеї Франка.

Тим часом у КДБ дізналися, що за кордоном знайшлася донька Платоніди. Ось як про це пишуть в одному з документів: «До 1956 року Хоткевич про доньку нічого не знала. У 1956 році в «Літературній газеті» за № 38 була надрукована стаття про реабілітацію Хоткевича Г. М. Цю газету прочитала Галина, після чого написала до Києва у Спілку письменників листа, в якому просила повідомити їй, де живе мати – Хоткевич П. В. Так між ними був встановлений зв'язок».

Листування матері та доньки було під контролем спецслужб. Саме з листів радянські агенти дізналися, що чоловіка Галини, інженера-геолога, скерували на роботу до Марокко. За родиною слідкували, бо хотіли завербувати зятя Хоткевичів, а саму Платоніду використати, аби заманити дочку з чоловіком до СРСР. Однак з цього нічого не вийшло – чоловік Галини Хоткевич працював не безпосередньо в посольстві та не був прихильним до Радянського Союзу. Тож потрапити в Україну вперше з часів юності Галині вдалося лише у 90-х роках.

Місія: Спровокувати негативне ставлення до української еміграції

Москва ніколи не гребувала брудними методами для досягнення своїх цілей. Докази того знайшлися й серед розсекречених документів. У 50-х роках XX століття у КДБ намагалися всіляко очорнити українських емігрантів. Збереглися прямі накази про компрометацію українських націоналістичних організацій в еміграції та вербування українців для шпигування. Зокрема, йдеться про переселенців до Німеччини.

В одному з документів чекісти пропонують розсилати поліції повідомлення про нездорову ворожу атмосферу, яка панує в осередках українства в країні, ілюструвати це конкретними (вигаданими) прикладами і закликати владу вжити заходів для боротьби з ними.

Ось якими методами радянська влада сіяла неприязнь до українців у Німеччині: «плануємо організувати надсилання листів німцям, які мешкають по сусідству з оунівськими організаціями й окремими активними українськими націоналістами у ФРН, з попередженнями, погрозами тощо, з метою створення у них атмосфери тривоги і знервованості, а також ворожнечі до емігрантів. У під'їздах будинків, що займають оунівські центри й окремі націоналісти в Західній Німеччині, практикувати оброблення сходів і стін спеціальною смердючою рідиною для того, щоб у німців, які мешкають поруч, створювати неприязні почуття до емігрантів».

Інцидент зі смердючою рідиною справді мав місце – і про те, що це справа рук радянських агентів, є свідчення в архіві.

«Зловонную жидкость» у під'їзді будинку в Мюнхені, де у 1959 році винаймала квартиру українська емігрантська організація, розлив агент Рафаель. Від цієї рідини у людей виникали кашель і нудота. Невдоволені німці вирішили виселити українців.

Кореспонденція, привітання та листівки

Цінними серед розсекречених документів є листування відомих діячів культури та політики. Вони не лише документують історичні факти, а й можуть показати емоції, почуття та думки адресанта, його ставлення до того, кому пише. Листи ще й дають уявлення про те, як висловлювалася людина.

В архівах збереглися листи гетьмана Павла Скоропадського до митрополита Андрія Шептицького. Вони були під грифом секретності, бо вилучалися із Львівської митрополії греко-католицької церкви Міністерством державної безпеки СРСР «для оперативного користування».

У них Скоропадський звертається до Шептицького поважним зверненням «Ваша Ексцеленціє» та висловлює занепокоєння долею держави.

«Теперішнє люте время, що його переживає український нарід, наказує всім українським провідним і відповідальним за його долю чинникам зайняти відповідну поставу в його обороні і прийняти заходи, які би теперішнє лихо припинили і від грядучого заслонили. У цей для України важкий час мусимо всі одностайно стати. Це є вимога хвилі і її найвищий наказ. Журбою за майбутнє України диктоване долучене письмо…»

Цікавими є також листівки ОУН з нагоди свят: націоналісти користувалися можливістю закликати людей долучатися до опору та боротьби.

Маловідомий фейлетон Івана Багряного

Український письменник Іван Багряний (справжнє ім'я Іван Лозов'ягін), як і багато культурних діячів, кому не пощастило жити в СРСР, натерпівся від карального апарату цієї держави. Вперше його заарештували у 1932 році – після виходу поеми «Аве Марія» та роману «Скелька». Це були лише одні з багатьох гострих текстів Багряного, однак саме вони вказані у справах як приклад його антирадянської діяльності.

На підтвердження того, що за творчістю письменника пильно слідкували, свідчить виписка з газети «Голос Охтирщини», завірена капітаном Міністерства державної безпеки СРСР. Для неї чекісти не полінувалися навіть передрукувати цілий фейлетон, який Лозов'ягін опублікував під псевдонімом Сорок-Сорок.

Фейлетон «Перспектива» розповідає, як Сталін «на тому світі» зустрівся з Григорієм Отреп'євим (Лжедмитрієм), Миколою II та Каїном. Вони називають Сталіна Йоською і пророчать йому безрадісні перспективи в пеклі.

За Іваном Багряним не переставали слідкувати й після ув'язнення, й про це також збереглися докази в архівах.

Людмила ПАНАСЮК

«Українська правда», 24.01.2025

Pravda.com.ua

Календар всесвітньої історії

7 лютого

Народилися: 1804 – Микола Маркевич, український історик, етнограф, письменник, фольклорист, композитор; 1812 – Чарльз Діккенс, англійський письменник; 1847 – Олександр Русов, український етнограф, фольклорист.

8 лютого

1904 – початок російсько-японської війни.

Народився: 1828 – Жюль Верн, французький письменник, класик пригодницької літератури і наукової фантастики.

9 лютого

1667 – у селі Андрусові поблизу Смоленська укладено перемир'я між Річчю Посполитою і Московською державою, що завершило російсько-польську війну 1654 – 1667 рр. Відповідно до умов Андрусівського миру, Україну поділили навпіл, кордон пройшов по Дніпру. Росії було повернуто Смоленське і Чернігівське воєводства, визнано возз'єднання з нею Лівобережної України, передано на два роки Київ (в умові було кілька застережень, які давали змогу залишити Київ за Росією назавжди). Запорізька Січ оголошувалася під спільним керівництвом, Правобережна Україна і Білорусь – за Річчю Посполитою.

1918 – у Бресті підписано мирний договір, за яким Німеччина, Австро-Угорщина, Туреччина і Болгарія визнали Українську Народну Республіку самостійною державою. Це був перший мирний договір у Першій світовій війні.

10 лютого

1940 – У Кракові радикальна частина Організації Українських Націоналістів створила Революційний провід на чолі зі Степаом Бандерою. Розкол ОУН на «бандерівців» і «мельниківців».

1947 – У Парижі підписані мирні договори між державами, які перемогли в Другій світовій війні, і колишніми союзниками нацистської Німеччини.

Народилися: 1773 – Василь Каразін, просвітник. Вчений, ініціатор створення Харківського університету, що зараз носить його ім`я; 1898 – Бертольд Брехт, німецький драматург і режисер; 1936 – Богдан Горинь, український політичний і громадський діяч, дисидент.

Померли: 1755 – Шарль Луї де Монтеск`є, французький філософ; 1923 – Вільгельм Рентген, перший лауреат Нобелівської премії з фізики; 1944 – Марко Безручко, український військовий діяч, голова штабу Корпусу Січових Стільців, начальник штабу Армії УНР.

11 лютого

1809 – американський інженер Роберт Фултон запатентував пароплав.

1989 – відбулась установча конференція Товариства української мови ім. Тараса Шевченка (тепер – Всеукраїнське товариство «Просвіта» ім. Тараса Шевченка).

Народилися: 1847 – Томас Едісон, видатний американський винахідник; 1873 – Микола Міхновський, український правник, публіцист, ідеолог і лідер самостійницької течії українського руху.

12 лютого

1809 – народився Авраам Лінкольн, 16-ий президент США, який звільнив американських рабів.

13 лютого

1895 – французькі винахідники Огюст і Луї Люм'єри запатентували сінематограф, комбінацію кінокамери й кінопроектора.

14 лютого

1876 – американський винахідник Александр Белл подав патентну заяву на перший телефон.

1897 – помер Пантелеймон Куліш, український письменник, фольклорист, етнограф, перекладач, критик, редактор, видавець.

1918 – Радянська Росія перейшла на григоріанський календар (1 лютого за юліанським календарем).

1956 – у Москві відкрився XX з'їзд КПРС, відомий засудженням культу особи Сталіна.

15 лютого

1564 – народився Галілео Галілей, видатний італійський учений.

1947 – постановою уряду в СРСР заборонено шлюби між радянськими громадянами й іноземцями.

1989 – завершено виведення радянських військ з Афганістану (почато 15 травня 1988 р.). Кінець афганської війни СРСР, що почалася у 1979 році введенням радянських військ у цю країну.

16 лютого

1813 – народився Семен Гулак-Артемовський, композитор, співак, автор першої української опери «Запорожець за Дунаєм».

17 лютого

1892 – народився Йосип (Йосиф) Сліпий, видатний український релігійний, громадський і науковий діяч, предстоятель Української греко-католицької церкви в 1944 – 1984 рр., кардинал.

18 лютого

Народилися: 1856 – Софія Русова (уроджена Ліндфорс), українська громадська діячка і педагог; 1900 – Оксана Петрусенко, українська оперна співачка.

19 лютого

1878 – американський винахідник Томас Едісон запатентував фонограф.

1992 – Верховна Рада України затвердила тризуб як Малий герб України.

1954 – ухвалено указ президії Верховної Ради СРСР про передачу Кримської області зі складу РРФСР до складу Радянської України.

Народився: 1473 – Миколай Коперник, видатний польський астроном.

20 лютого

Народилися: 1887 – Олександр Удовиченко, генерал Армії УНР, віце-президент УНР в екзилі (1954 – 1961); 1888 – Василь Барвінський, композитор, піаніст; 1889 – Лев Ревуцький, композитор, 1905 – Улас Самчук, письменник.

Помер: 1054 – Ярослав Мудрий, Великий князь Київський.

Аркадій Валійський

23 січня 1894 р., в Чернігові, народився Аркадій Валійський сотник Армії Української Народної Республіки, генерал на еміграції.

Після закінчення Чернігівської гімназії був мобілізований до Російської Імператорської армії. Офіцерський чин поручника отримав на фронті під час Першої світової війни.

В 1917 році на чолі свого піхотного батальйону перейшов до Української армії. У війні з військами Червоної Росії поручник А. Валійський відзначився в боях під Житомиром. Закінчивши викладацькі курси, став інструктором у Школі підхорунжих у Житомирі.

У 1919 році як командир сотні курсантів брав участь у бойових діях Волинської групи Армії УНР. Після передислокації Житомирської школи підхорунжих до Кам'янця-Подільського й перепрофілювання її в Юнацьку (Юнкерську) школу очолював курсантський курінь.

Після поразки Армії УНР у кінці листопада – на початку грудня 1919 року перебував з Юнацькою школою в м. Ясло на території Підкарпатського воєводства Польщі.

Від серпня 1920 року воював проти Червоної Росії з курсантським куренем у складі відродженої Армії УНР під командою генерала Михайла Омеляновича-Павленка. Досяг звання підполковника.

Після відступу в кінці листопада 1921 за ріку Збруч на територію Польщі перебував із своїми курсантами в концентраційних таборах інтернованих вояків Армії УНР у Ланцуті, Вадовицях і Каліші. В Калішському концтаборі № 10 закінчив однорічні Академічні курси Генштабу Армії УНР.

Після звільнення вояків Армії УНР з концтаборів у 1924 році працював у Польщі. В 1926 році записався на контракту службу у Війську Польському. Служив в 81-му піхотному полку в м. Гродно (Західна Білорусь) у званні майора.

У 1931 році А. Валійський успішно закінчив дворічну Вищу військову школу у Варшаві (Академію Генштабу Війська Польського).

У вересні 1939 року в складі частин Війська Польського обороняв Варшаву від німців. У кінці вересня після здачі Варшави пораненим попав у німецький полон й перебував у офлагу «А» для офіцерів Війська Польського в Лукенвальді під Берліном.

У 1940 році ротмістр Абверу й колишній хорунжий Галицької Армії Олександр-Іван Пулюй-Пухер звільнив полковника А. Валійського з полону й доставив разом з Борисом Барвінським і Яковом Гальчевським (Войнаровським) до Варшави. У Варшаві полковник А. Валійський співпрацював під час німецької окупації з Головним Отаманом Армії УНР Андрієм Лівицьким і Військовим міністром Володимиром Сальським.

У березні 1945 року Головний Отаман А. Лівицький підвищив полковника Аркадія Валійського до рангу генерала-хорунжого, а організатор Української Національної Армії в Збройних силах Німеччини генерал-поручник Павло Шандрук призначив його керівником Штабу УНА.

Разом з генералом П. Шандруком вони прийняли у Південній Австрії присягу 1-ї Української дивізії УНА (колишньої 14-ї Гренадирської дивізії Зброї СС «Галичина») на вірність Україні, вийшовши з підпорядкування Зброї СС.

Разом з 1-ю Українською дивізією і Штабом УНА генерал А. Валійський здався 9 травня 1945 року в полон Британській армії.

Перебував разом з вояками Дивізії в концтаборі в м. Ріміні в Італії.

Після звільнення в 1948 році з британського полону опікувався ветеранськими організаціями у Військовому міністерстві УНР на еміграції.

Помер Аркадій Валійський 16 вересня 1976 року в Нью-Йорку (США). Похований на українському православному цвинтарі у Баунд-Бруку, штат Нью-Джерсі.

Автор спогадів з історії Визвольних змагань українського народу в 1917–1921 роках, а також з періоду праці на посту керівника Генштабу Армії УНР у Варшаві напередодні Другої світової війни.

Сайт «Чернігівщина в житті славетних».

Петро Рубан: дисидент, політв`язень комуно-радянського режиму

Рубан Петро Васьович (нар. 10.01.1940, м. Конотоп Сумської обл. – п. 26.09.2011, м. Київ).

Митець (різьба по дереву), член Української Гельсінкської групи (УГГ), Організації Українських Націоналістів.

Батько Рубана був льотчик. Потрапив у німецький полон, за що репресований радянською владою. До сім'ї не повернувся. Вітчим теж був військовий. Мама працювала в торгівлі.

1959 р. Рубан був засуджений за ст. 138 КК УРСР на 8 р. позбавлення волі.

1968 р. засуджений за ст. 62 ч. 1 і ст. 222 КК УРСР («антирадянська агітація і пропаганда» та «незаконне володіння зброєю») на 5 р. позбавлення волі. Покарання відбував у мордовських таборах. В ув'язненні оволодів спеціальністю різьбяра по дереву методом інтарсії. Табірна адміністрація заохочувала таку роботу, давала йому замовлення.

Після звільнення в 1973 р. Рубан був направлений у м. Прилуки Чернігівської області, де після закінчення вузу працювала за розподілом його дружина Лідія. Рубан улаштувався різьбярем по дереву на Прилуцькому меблевому комбінаті.

З дозволу художнього фонду УРСР здавав роботи, виготовлені ним у своїй домашній майстерні, у художній салон-магазин у Києві. Його роботи мали успіх, він неодноразово виконував замовлення Ради Міністрів УРСР, обкому КПУ, Зовнішторгу. Робота «Шахова книга» одержала в 1974 другу республіканську премію.

«Справа Рубана» 1976 р. була порушена після того, як він виготовив до 200-річчя США подарунок американському народові – дерев'яну книгу, на обкладинці якої зображено статую Свободи і зроблено напис «200 років» (Рубан працював над нею 8 місяців). Невідомі зламали двері домашньої майстерні Рубана і викрали книгу. В прокуратурі Рубану порадили «забути» про це: «Сліди ведуть туди, де ми не компетентні провести обшук. Нема такого закону, який давав би вам право робити такий подарунок, але нема й такого закону, який забороняв би це робити. Влада вважала за потрібне вчинити так, щоб запобігти піднесенню подарунка».

13.10.1976 р. Рубана заарештували. 29.12.1976 р. Прилуцький народний суд розглянув справу Рубана, звинуваченого за ст. 81 ч. 3 КК УРСР («крадіжка державної власності») і ст. 150 КК УРСР («приватнопідприємницька діяльність»). Рубану інкримінували здачу в художній салон 73 сувенірів, «виготовлених поза обліком на підприємстві», а також крадіжку матеріалів на комбінаті.

Академік А. Сахаров вважав, що ця справа – помста КГБ за участь Рубана у винесенні з табору «Щоденника» Е. Кузнєцова. Листа з проханням втрутитися в цю справу А. Сахарорв надіслав новообраному президентові США Дж. Картеру. На захист Рубана виступив Л. Лук'яненко, надіславши листа «Зупиніть кривосуддя!» редакції журналу «Народна творчість та етнографія».

Суд засудив Рубана до 8 р. ув'язнення і 5 р. заслання.

Після суду Рубану не дали ознайомитися з протоколом судового засідання, внаслідок чого спотворені його висловлювання послужили приводом для чергового звинувачення. Так, він сказав в останньому слові, що його судять тому, що він «боровся за відокремлення України від СРСР», а в протоколі суду записано: «Я боровся і буду боротися за відокремлення України від СРСР».

Рубан подав касаційну скаргу, вирок скасували і справу повернули на нове розслідування. Через 10 днів заступник прокурора УРСР вказав на необхідність «провести перевірку щодо притягнення Р. до відповідальности за ст. 187-1 КК УРСР». До справи долучилися і співробітники КГБ.

18 – 29 квітня 1977 р. Чернігівський обласний суд розглянув справу Рубана, звинуваченого за тими ж двома статтями, а також за ст. 187-1 КК УРСР («наклепи на радянський державний і суспільний лад»). Рубану інкримінували записи, які він зробив у мордовських таборах (8 зошитів) і листи дружині з табору (усе це свого часу пройшло табірну цензуру), усні висловлювання, а також спотворені висловлювання на попередньому суді.

Суд засудив Рубана до 6 р. ув'язнення в таборі особливо суворого режиму, 3 р. заслання, повернення «незаконного прибутку» і конфіскації власности – недобудованої хати (сім'я Рубана з двома дітьми третій рік жила в хліві, доки будувалася хата). Рубан також визнаний особливо небезпечним рецидивістом. Звинувачення в «крадіжці матеріалів» (ст. 81) суд зняв.

Покарання Рубан відбував у таборі УЛ-314/60 у Луганській обл.. Неодноразові пропозиції співробітників КГБ відмежуватися від націоналістів, які використовують його ім'я в антирадянській агітації, категорично відхиляв.

Звільнений у 1985 р.

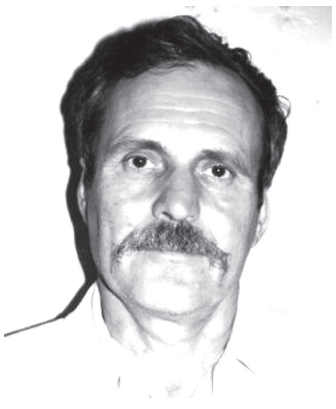

З 1985 р. Рубан – член Української Гельсінкської Групи. Після звільнення домагався виїзду у США для проведення операції і лікування сина-інваліда Марка, за що 09. 07. 1985 р. знову заарештований і засуджений 29. 11 Чернігівським облсудом за ст. 62 ч. 2 КК УРСР на 9 р. таборів особливого режиму і 4 р. заслання з визнанням його особливо небезпечним рецидивістом. На суді захищався сам і оголосив голодівку з вимогою дозволити паралізованому синові виїхати з СРСР на лікування.

Покарання відбував у таборі особливого режиму ВС-389/36-1 (сел. Кучино, Чусовського р-ну, Пермської обл.). У 1987 р. став на статус політв'язня, за що його неодноразово запроторювали в ШІЗО (штрафний ізолятор) і ПКТ (приміщення камерного типу). 8.12.1987 р. переведений у табір ВС-389/35.

31. 01. 1988 р. дружина Рубана Лідія і син Марко прибули у США.

Звільнений 25.05.1988 р. і висланий із СРСР. Його прийняв президент США Р. Рейган. Був зарубіжним представником Спілки Української Молоді (СУМ), Української Національної партії (УНП), Української Міжпартійної Асамблеї (УМА). У вересні 1989 р. виключений з УГС «за невизнання основних статутних принципів Спілки».

Повернувся в Україну. У січні 1996 р. на II конференції Організації Українських Націоналістів в Україні (ОУНвУ) обраний заступником Голови Головного Проводу. Вів бізнес.

Указом Президента України від 8.11. 2006 р. нагороджений орденом «За мужність» I ступеня.

Похований у Конотопі на Сумщині.

Бібліографія:

Заява-протест Генеральному прокуророві СРСР *// Інформаційний бюлетень № 4. Листопад 1978 року. Закордонне представництво Української Гельсінкської Групи. Нью-Йорк, 1981, с. 48 –51; Те ж: Українська Громадська Група сприяння виконанню Гельсінкських угод: Документи і матеріали. В 4 томах. Харківська правозахисна група. Харків, Фоліо, 2001. Упорядники Є. Ю. Захаров та В. В. Овсієнко. Т. 3, с. 198 – 201.*

Петро Рубан. Перед тим, як Стуса вели на смерть, він кричав: «Хлопці, та робіть же хоч щонебудь, бо інакше нас усіх поодинці передушать». *День, № 119 (656), 1999, 3 липня.*

ХТС. Нью-Йорк: Хроника*, 1977, вип. 43; 98; вип. 44, с. 103, 110, 111, 113; вип. 45, с. 13; вип. 47, с. 7, 146; 1978; вип. 48, с. 21, 22, 67, 167; вип. 50, с. 77; 1979, вип. 53, с . 181–186.*

Л. Лук'яненко. Зупиніть кривосуддя! *Л. Лук'яненко. Не дам загинуть Україні! К., Софія, 1994,с. 158–166; Шлях до відродження: в 13 т. Т. 2. Не дам загинуть Україні! Левко Лук'яненко, К., ТОВ «Юрка Любченка», 2014, с.196 –206.*

Український правозахисний рух. *Балтимор-Торонто: Смолоскип,* ***1978,с. 227, 228.***

Інформаційні бюлетені Української громадської групи сприяння виконанню Гельсінкських угод. *Балтимор – Торонто: Смолоскип, 1981, випуски 1978-1980 рр., с. 12, 33, 36, 38, 77, 80.*

Українська Гельсінкська Група. *1978 – 1982. Документи і матеріяли. Торонто – Балтимор: Смолоскип, 1983, с. 11, 16, 17, 61, 417, 575-578, 611, 612, 708, 854, 916, 920.*

Вісник репресій в Україні. *Закорд. предство УГГ. Ред.-упоряд. Н. Світлична. Нью-Йорк. 1980 –1985 рр. – 1981: с.3; 1984: с. 5–59; 1985: с. 7/8-1, 9 –5, 1 1–2.*

А. Сахаров. Воспоминания. *М., Права человека, 1996. с. 679.*

Українська Гельсінкська Група. До 20-ліття створення. К., УРП, 1996.,с. 21–22.

А. Русначенко. Національно-визвольний рух в Україні. *К., Видавництво ім. О.Теліги. 1998, с. 417, 611–612.*

Українська Громадська Група сприяння виконанню Гельсінкських угод: Документи і матеріали. *В 4 томах. Харківська правозахисна група. Харків, Фоліо, 2001. Упорядники Є. Ю. Захаров та В. В. Овсієнко. Т. 1, с . 29, 31, 34, 47, 98, 136 – 138; Т. 3, с. 73 – 74, 86, 98, 100 – 101, 120, 143, 198 – 201; Т. 4, с. 110.*

Аркадий Сидорук. Петр Рубан: несокрушимый и забытий. *http://argumentua.com/stati/petr-ruban-nesokrushimyi-i-zabytyi ;*

Аркадій Сидорук. Петро Рубан: незламний і забутий: *http://tyzhden.ua/History/32174*

Міжнародний біографічний словник дисидентів країн Центральної та Східної Європи й колишнього СРСР. *Т. 1. Україна. Частина 2. Харків: Харківська правозахисна група; «Права людини», 2006,с. 623 – 626.*

Рух опору в Україні: 1960 – 1990. *Енциклопедичний довідник. Передм. Осипа Зінкевича, Олеся Обертаса. К., Смолоскип, 2010, с. 542 – 543; 2-е вид.: 2012 р., с. 619 – 620.*

Ірина РАПП,
Харківська правозахисна група.

19. 04. 2005.
Останнє прочитання 21.07.2016.
Автор: І. Рапп. Перевірив В.Овсієнко за матеріалами В. Кіпіані.
Віртуальний музей «Дисидентський рух в Україні».

Доповнення. *Чимало матеріалів (власних спогадів, фото) може додати по цій темі Віталій Терентійович Корж. Наш земляк, уродженець села Дроздівка Куликівського району Чернігівщини, вже понад півстоліття мешкає в Києві. Відомий політичний і громадський діяч. Депутат Верховної Ради трьох скликань. Засновник ще понад 30 років тому потужної провайдерської компанії «Глобал Юкрейн». Заслужений економіст України, кандидат економічних наук, Почесний громадянин Києва. Він і його дружина Любов Василівна Корж товаришували з Петром Рубаном родинами.*

Це фото з сімейного архіву В. Т. Коржа. Зліва направо: Любов Корж, Марія Рубан, Віталій Корж, Петро Рубан.

Чернігівський літературно-меморіальний музей-заповідник Михайла Коцюбинського

Письменник у філокартичній колекції Ігоря Бугаєвича

Свого часу тільки Ігор Бугаєвич (на фото) міг повідати шанувальникам творчості Михайла Коцюбинського, яким чином життя, творчість, образ митця, коло його спілкування були в різні часи відображені у філокартії.

Сьогодні він в інших світах, але у фондах Держархіву Чернігівської області зберігається його особовий фонд (Ф. Р–8826), до якого увійшла стаття «М.М. Коцюбинський у матеріалах філокартії» (1966 рік). Заглянемо до неї.

Образ письменника зберігся в малих поліграфічних формах, зокрема на листівках (*їх у колекціонера на заявлену тематику було майже 50 – Авт.*), які почали виходити вже в першому десятиріччі XX століття. Відома листівка з портретом письменника, яку випустила київська друкарня П. Варського.

Перша листівка з художнім відображенням Михайла Коцюбинського була відбита з відомого портрета, написаного 1907 року чернігівським художником і близьким другом письменника Михайлом Жуком (***на фото***). Він був репродукований на листівці київського видавництва «Вернигора». Художник відобразив письменника на тлі в стилі artnouveau – з листями і квітками красолі.

Коломийський видавець Яків Оренштайн презентував листівки з краєвидами с. Криворівня, де неодноразово бував Михайло Коцюбинський.

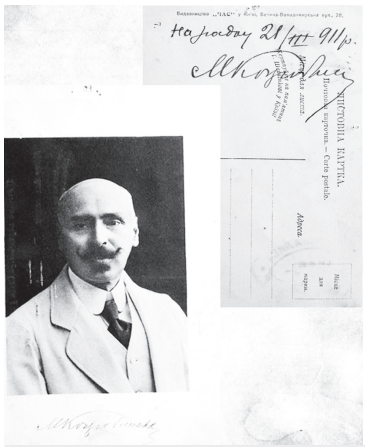

Портрет Коцюбинського з факсимільним автографом 1910 року. На звороті автограф від 11 березня 1911 року.

1911 року київське товариство «Час» видало серію листівок – портрети українських діячів культури, до якої увійшов і портрет Михайла Коцюбинського. Всі листівки на звороті мали напис – «Жертвуйте на пам'ятник Т. Г. Шевченкові у Києві!».

Заслуговує на увагу і фотолистівка з малюнка самого Коцюбинського з виглядом світлиці на Тарасовій горі у Каневі. На ній – кімната з портретом Кобзаря, прикрашеним вишитим рушником, із простими сільськими ослонами, покритими килимами-плахтами, з «Кобзарем» на столі.

Катеринославська книгарня «Слово» видала листівку – портрет письменника з фотографії та словами: «Я не можу розминутися з людиною. Я не можу бути самотнім. Я скрізь і завжди стрічаю людину…»

P. S. Доля колекції Ігоря Бугаєвича невідома. Тому презентуємо листівки з фондів Чернігівського літературно-меморіального музею.

Маловідомі сторінки історії будинку Коцюбинських

У фондах музею-заповідника Михайла Коцюбинського зберігається план ділянки міської землі по Сіверянській вулиці, власником якої був Олексій Іванович Чебаненко. Вимір ділянки, здійснений 08 квітня 1885 року, засвідчив її розмір – 1 113,5 кв. саж. На ділянці вже стояли новий будинок та холодна (господарська) споруда. Уважний дослідник побачить невдале сусідство південної та південно-західної частини ділянки з ярами. Й це не дивно, адже більша її частина сусідила з так званими Холодними Ярами.

Саме цю ділянку з будинком і вирішив придбати Михайло Коцюбинський, який уже мав дружину й первістка Юрка.

І ще один музейний документ – розписка, складена чернігівським нотаріусом Степаном Зубком-Мокієвським (мешкав за адресою: м. Чернігів, Театральна площа, власний будинок): на підтвердження надання покупцем – Михайлом Коцюбинським – завдатку в сумі 1 000 рублів, а також погашення останнім закладних – приватної (пана Іващенка, сума – 1 000 рублів) та банківської (2 000 рублів), взяття на себе витрат щодо здійснення та затвердження купчої й виплати основної суми.

Продавець, Олексій Чебаненко, запросив за будинок доволі велику суму – 6 000 рублів. У 1898 році молода родина об'єднала фінанси. Дві тисячі у придбання будинку вклала Віра Устимівна Коцюбинська (це був її посаг), ще дві тисячі – Михайло Михайлович Коцюбинський (було використано кошти за проданий у місті Вінниці будинок, а його мати Гликерія Максимівна та сестра Лідія до кінця життя мешкали в будинку разом з подружжям та їхніми дітьми). Все ще існуючий банківський борг (2 000 рублів) Коцюбинські взяли на себе, перезаклавши будинок в Чернігівському міському громадському банку. І надалі будинок піддавався перезаставі багато разів – приблизно 1 раз на 4 роки.

… Історія щодо застав будинку отримала своє продовження, завдячуючи виявленим в Державному архіві Чернігівської області документам.

Наприкінці грудня 1914 року чернігівським губернським правлінням була відкрита справа щодо надання спадкоємцям померлого письменника Михайла Коцюбинського, дружині та чотирьом дітям, можливості перезаставити нерухоме майно.

Отже, 18 грудня 1914 року чернігівський сирітський суд доповів чернігівському губернатору про те, що чернігівський міський громадський банк вимагає виплати боргу або перезастави майна. Ситуація була критичною – опікунська установа не мала коштів на покриття боргу, а будинку загрожувала продаж з публічних торгів. Опікуни дітей – Віра Коцюбинська та її рідний брат Василь Дейша – звернулися до сирітського суду з проханням надати дозвіл на перезаставу майна.

16 січня 1915 року чернігівський сирітський суд доповів чернігівському губернському правлінню, що майно сиріт Коцюбинських грошового прибутку не приносить, оскільки зайнято воно підопічними та їх матір'ю. У свою чергу чернігівський міський громадський банк, натякнувши на складну фінансову ситуацію (імперія воювала на полях Першої світової війни), запропонував єдиний варіант – перезаставу майна. Тільки у травні 1915 року сенат (вищий орган державної влади та законодавства імперії) надав відповідний дозвіл.

Віра Устимівна Коцюбинська не змогла остаточно розрахуватися з банком, оскільки менше ніж через 2 роки історія України почала розвиватися за зовсім іншим історичним вектором.

Архівні документи дещо під незвичним кутом презентують фінансове життя родини Коцюбинських, і тим вони цікавіші.

Повідомлення підготовлено на підставі документальних першоджерел, які перебувають на зберіганні у фондах Чернігівського літературно-меморіального музею-заповідника Михайла Коцюбинського та в Державному архіві Чернігівської області (Ф. 127. Оп. 2. Спр. 2613. Арк. 1–9).

Лауреати премії імені Михайла Коцюбинського

«Хочу весь світ помістити в собі…»: Ганна Арсенич-Баран

«Творчість Ганни Арсенич-Баран зійшла яскравою зіркою не лише на небосхилі Гуцульщини, але й на небі української літератури. Щирість почуттів, яскравість образів – характерні риси молодої авторки…» – так 1997 року відгукнувся на вихід із друку першої збірки поезій Ганни Василівни Арсенич-Баран «Рушник на калині» літературознавець Іван Гришин-Грищук.

Наступного, 1998-го разом із чоловіком, священиком Мироном Бараном і сином Іваном талановита письменниця переїхала до Чернігова, який став для неї другою батьківщиною. Тут Ганна Василівна працювала спочатку у ліцеї №15, а згодом очолювала кафедру філологічних дисциплін і методики їх викладання Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Кандидат філологічних наук, доцент Г. Арсенич-Баран – авторка 14 книжок прози і поезії, антології християнської віршованої молитви, кількох словників і понад 100 посібників з української мови і літератури.

Після виходу у світ другої поетичної книжки «Музика черемхи» (1998 р.) Ганну Василівну було прийнято до Спілки письменників України.

Яскравими подіями у літературному житті краю стали поетичні й прозові збірки Арсенич-Баран: «Розквітлий глід», «Тремтять гіацинти», «Обнадію весною», «Чарує буйнава весна», «Під райськими яблучками», «Як зайде місяць», «Солодкі слова», романи «Тиха вулиця вечірнього міста», «Радуйся, Невісто Неневісная», «Муська» та ін.

За перший роман «Тиха вулиця вечірнього міста» Ганна Василівна 2006 року здобула звання лауреатки Чернігівської обласної премії імені Михайла Коцюбинського.

«Цінніш у світі спадщини немає, ніж мова рідна в рідному краю» – Петро Руденко

Петро Олексійович Руденко – відомий в Україні фахівець у галузі технології машинобудування, професор, автор 160 наукових праць, 17 книг і брошур, заслужений працівник народної освіти України. 8 січня минуло 90 років від дня його народження.

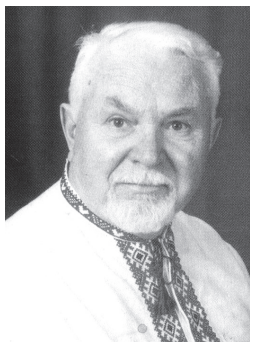

У 1971 році Петро Руденко переїхав до Чернігова і викладав у Чернігівському філіалі Київського політехнічного інституту, чотири роки його очолював. Із 1994 року Петро Олексійович плідно працював у Чернігівському державному інституті економіки і управління на посаді професора.

Успішно поєднуючи наукову роботу і літературну творчість, Руденко випустив 15 поетичних збірок і три книги прози. В автобіографії він писав: «Моя літературна діяльність була спонтанною… Це було велике захоплення, хобі, яке я проніс через усе своє життя і яке завжди приносило мені задоволення і надавало натхнення в години всіляких життєвих негараздів…»

У вересні 2000 року Петро Олексійович Руденко був удостоєний звання лауреата обласної премії імені Михайла Коцюбинського за поетичну збірку «Рідною мовою».

Пропонуємо один із віршів збірки.

Не треба гучних овацій!
В них користі – анітрохи.
Вірші – це відбитки пальців
На сторінках епохи.

Не треба й облич похмурих.
І сліз співчуття не треба.
Поезія – це тортури,
Що декому сходять з неба.

Це совість і честь народу,
Дар Божий і Божа кара
Для тих, хто шукає броду
Й наздогоняє Ікара.

Поезія – жар в долоні.
Поезія – крик душі…
Як рано сивіють скроні
У тих, хто пише вірші.

Виставки Музею

До пам`ятних дат нашої історії Музей завжди готує виставки матеріалів зі своїх фондів.

До Дня Соборності України

22 січня в нашій державі відзначається День Соборності України. Це присвячено події, що відбулася 22 січня 1919 року на Софійському майдані в Києві. В урочистій атмосфері відбулося проголошення Акта злуки (об'єднання) Української Народної Республіки і Західно-Української Народної Республіки в єдину незалежну державу.

До річниці події в Музеї-заповіднику провели виставку «В єдності наша сила». Була представлена література, яка ілюструє історичний процес об'єднання. Зокрема, «Історія України 1917-1923 рр.» – Петра Дорошенка, «Історія України. Неупереджений погляд: факти, міфи, коментарі», «Україна. Історія» – Ореста Субтельного.

До дня пам`яті Героїв Крут

29 січня 1918 року біля станції Крути на Чернігівщині українські юнаки вступили в бій з російськими військами, які рвалися на Київ, столицю щойно проголошеної незалежної Української Народної Республіки.

До Дня пам'яті Героїв Крут Музей-заповідник підготував виставку «Упали вони у тяжкій боротьбі». Були представлені книги та періодичні видання, що ілюструють події того часу. Книга «Крути. Січень 1918 року. Документи, матеріали, дослідження, кіносценарії», упорядник – Гаврилюк Я., містить документи, матеріали, спогади учасників бою під Крутами. Зокрема статті і виступи С. Єфремова, Д. Дорошенка, М. Грушевського, Є. Маланюка.

Книга Осипа та Надії Зінкевичів «Крути. Пам'яті Героїв Крут» – про перебіг бою під Крутами, значення Крутів в українській історії, частковий список Крутянців, а також поезії, їм присвячені.

Були представлені і книги «Бій відлунав» та «Крути: проблеми державотворення – від доби Української революції 1917 – 1921 років до сьогодення». Також періодичні видання та буклети.

Батурин — гетьманська столиця

Родинна усипальниця Розумовських у Чехії

9 січня – 222-гі роковини з дня смерті гетьмана України Кирила Розумовського. Усвідомлюючи значення місця свого поховання, яке мало стати не тільки місцем вічного спокою, родовою святинею, а й місцем пам'яті українців, Кирило Розумовський свідомо вибрав для цього гетьманську столицю Батурин. З цією метою у Батурині він побудував Воскресенську церкву-усипальницю, у крипті якої у 1803 р. був похований.

Батурин. Воскресенська церква – усипальниця Кирила Розумовського

Правнук гетьмана Каміл Розумовський облаштував усипальницю цілої родини, знаходиться вона на території сучасної Чеської Республіки. Наприкінці XIX ст. він придбав кілька маєтків у околицях чеського міста Опава та сформував новий родинний осередок. Важливе місце у ньому займала родинна усипальниця. Місцем для її розташування Каміл обрав один зі своїх маєтків, Горні Вікштейн, який на той час був головною резиденцією родини і знаходився в с. Радків. Розміщувалася усипальниця на сільському цвинтарі поруч із церквою Різдва Пресвятої Богородиці, якою і опікувався нащадок гетьмана.

Каміл Розумовський. Кінець XIX ст. Автор невідомий. *Зібрання замку Градець-над-Моравицею. Чехія*

Каміл Розумовський вивчав історію своєї родини, ушановував пам'ять пращурів та здійснював догляд за їхніми похованнями, саме тому у 1909 р. відвідав церкву-усипальницю свого прадіда Кирила Розумовського, організував у ній ремонтні роботи та долучився до реставрації гетьманського палацу в Батурині.

Наприкінці XIX – початку XX ст. будівництво усипальниці та зведення величного монумента вартувало не тільки чималих грошей, а й потребувало дозволу влади. Здебільшого його отримували лише ті родини, представники яких внесли певний вклад у розбудову міста або краю. Каміл же дійсно відзначився меценатською діяльністю на теренах Опавщини, будуючи та підтримуючи школи, церкви, каплиці, пожежні частини. За цей вагомий внесок у розвиток регіону він удостоєний звання почесного громадянина Радкова, Мелча та Дольні Животіце. Відповідно йому не могли відмовити в облаштуванні родинного поховання.

В усипальниці знайшли свій спочинок сім представників родини Розумовських. На сьогодні це єдина усипальниця представників гетьманської родини. У ній покоїться п'ятий син гетьмана України Григорій Розумовський (1759 – 1837 рр.), він же дід Каміла, відомий вчений у сферах геології та мінералогії. Спочатку поховання Григорія Розумовського знаходилося у крипті церкви с. Чеський Рудолець. У вересні 1898 р. Каміл відвідав його та виявив, що могила є недоглянутою і нікому не потрібною, тому організував перепоховання. 16 листопада останки Григорія Розумовського вилучили з дубової труни, перемістили у металеву і 18 листопада їх привезли в Опаву, а вже наступного дня перепоховали в сімейній усипальниці. Його поховання та надгробний пам'ятник Каміл розмістив по центру усипальниці, адже по лінії Григорія продовжився рід Розумовських до нашого часу.

Надгробок Єлизавети Розумовської. Фото. 1900 р. *З французького видання «Les Razoumowski» A. Wassiltchikow. 1902 р.*

Поруч з Григорієм упокоїлася його дружина, бабуся Каміла Тереза-Єлизавета (1785 – 1818 рр.), уроджена баронеса Шенк цу Кастель. Каміл Розумовський вирішив поєднати свого дідуся з бабусею, перепоховавши її з Смоленського кладовища у Санкт-Петербурзі. Однак, це зробити виявилося складніше, оскільки Каміл не знав точного місця знаходження її могили. Він звертався за допомогою до свого троюрідного брата Олександра Васильчикова, працівників цвинтаря, досліджував церковні записи і навіть сам у 1891 р. приїздив до Санкт-Петербурга, але все це не дало результатів. На щастя, Каміл Розумовський знайомиться із земляком, вихідцем із Опави, статським радником, директором Санкт-Петербурзької школи Святої Анни Джозефом Кенігом. Завдяки його втручанню вдалося не тільки знайти місце могили, а й отримати дозвіл на ексгумацію та вивезення останків до Австро-Угорської імперії. Згідно звіту Джозефа Кеніга відомо, що ексгумація відбулася у листопаді 1900 р. за участі австро-угорського консула Річарда вон Мешеде, представників поліції та медиків. Прах Єлизавети Розумовської прибув до Радкова 27 листопада 1900 р. та був перепохований в усипальницю.

Родинна усипальниця Розумовських у Радкові. *Фото. 2024 р.*

До усипальниці Каміл Розумовський перепоховав й інших членів родини, прах яких знаходився у різних куточках Європи. У 1889 р. Каміл із Ніцци переніс прах свого батька Лева Розумовського, онука гетьмана (1814 – 1868 рр.), офіцера Австро-Угорської імперії, з 1840 р. – Саксен-Кобург-Готського герцогства. Цього ж року померла матір Каміла Роза Розумовська (1814 – 1889 рр.), уроджена баронеса фон Льовенштерн, поховали її поруч з чоловіком.

Також до родинної усипальниці із Відня Каміл перепоховав свого дядька Максиміліана Григоровича Розумовського (1807 – 1849 рр.), гауптмана 28-го Імператорського піхотного полку.

Родинна усипальниця Розумовських у Радкові. *Фото. 1900 р. З французького видання «Les Razoumowski» A. Wassiltchikow. 1902 р.*

У 1917 р. тут був похований і сам Каміл Розумовський (1852 – 1917 рр.). У Австрійському державному архіві нам вдалося виявити письмове повідомлення про смерть Каміла Розумовського, яке розкриває обставини смерті правнука гетьмана. Згідно нього смерть настала у маєтку Дольні Животіце 5 грудня 1917 р. у проміжку часу між 13:00 –14:00 годинами дня від серцевого нападу. У 1936 р. до нього приєдналася дружина Марія Розумовська (1856 – 1936 рр.), уроджена фон Вінер-Вельтен.

За задумами Каміла Розумовського родинна усипальниця у Радкові мала стати пам'ятним місцем родини, тому до проєктування надгробного пам'ятника він залучив австрійського архітектора Макса Фляйшера, який уславився як автор синагог, усипальниць, мавзолеїв, надгробних пам'ятників заможних євреїв. Приміром, спроєктував мавзолей для підприємця, засновника найбільшої вугільної компанії Австро-Угорщини, Вільгельма фон Гутмана та австрійського банкіра Едуарда Вінера фон Велтена, тестя Каміла.

Порівнюючи сучасний вигляд усипальниці Розумовських з тим, що на фотографії за 1900 р., можемо дійти висновку, що вона залишилася фактично без змін. Посередині між надгробками помічаємо обеліск, прикрашений гербом Розумовських, його Каміл зобразив з метою демонстрації як давності свого роду так і козацько-гетьманського походження. Даний герб почав використовувати гетьман України Кирило Розумовський, потім його сини та відповідно представники наступних поколінь. Особливу увагу гербу приділяв Каміл Розумовський, який відтворював його на фасадах своїх палаців у Радкові, Мелчі, Дольні Животіце, Опаві, у інтер'єрах побудованих ним церков та прикрашав палітурки книг, виданих за його сприяння і присвячених родині.

На кожному з надгробків посередині є напис, який містить ім'я з прізвищем померлого, роки життя, посаду або становище у суспільстві та епітафію. Епітафія, присвячена правнуку гетьмана України влучно відзначає чесноти Каміла Розумовського та висловлює вдячність покійному: «Забути себе і зробити щасливими інших було метою його життя, творити добро було його метою. Нехай він завжди буде прикладом для своїх дітей та онуків».

Альона ГРАБОВЕЦЬ,
наукова співробітниця Національного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця»

«Український інтерес», 09.01.2025

Повідомляє Національний заповідник «Гетьманська столиця»

Документи про гетьмана Пилипа Орлика

Ось ще один унікальний документ, досліджений у рамках проєкту «Резиденція Орлика. Віднайдення України в архівах світу», – «Досьє на Пилипа Орлика». Це перше відоме досьє українського гетьмана, воно знаходиться у військовому архіві Арнінге (філія Державного архіву Швеції). Документ написаний шведською мовою, а також містить додані листи німецькою.

Що являє собою досьє? Це зібрання документів, які стосувалися виплат пенсії Пилипу Орлику. До нього входять особисті звернення самого Орлика, листи Варвари Орлик та Івана Герцика, відповіді і накази королів Швеції Ульріки Елеонори та Фредеріка I, витяги з протоколів засідань, доповідні записки, а також накази щодо грошового забезпечення і витрат на подорожі.

Документи датуються 1719 – 1720 рр., 1731 р. та 1741 р. Ймовірно, всі ці матеріали були зібрані у 1741 р., щоб детально проаналізувати питання виплат Пилипу Орлику та його родині.

Проєкт «Резиденція Орлика. Віднайдення України в архівах світу» реалізується за підтримки Міністерства закордонних справ України, Фонду «МХП-Громада» та Благодійного фонду «Спадок Гетьманщини».

Творчість Людмили Вітковської

23 січня 75-й день народження відзначила майстриня декоративного розпису, член Національної Спілки майстрів народного мистецтва України (1991), Заслужений майстер народної творчості України (2009), лавреатка премії імені Петра Верни (2007), Всеукраїнської премії імені Данила Щербаківського (2017), Всеукраїнської Літературно-Мистецької премії ім. Олени Пчілки (2024), наша землячка Людмила Вітковська.

Декоративним розписом художниця почала займатися у 1970-х роках. Вона виробила свій оригінальний стиль, що поєднує традиції петриківського та київського розпису.

54 роботи Людмили Вітковської були подаровані мисткинею заповіднику та експонувалися на численних виставках. Серед творів є роботи на батуринську тематику: «Батуринський козак», «Сторож Гончарівки», «Ой, червоно річко, чорні береги, чом ви славу козацьку та й не зберегли», «Над річкою, в чистім полі, могила чорніє».

Колектив заповідника «Гетьманська столиця» щиро вітає ювілярку та бажає подальших творчих здобутків!

До уваги відвідувачів

Музеї Заповідника працюють з 08:00 до 17:00 (каси до 16:30), без обідньої перерви. Понеділок – вихідний.

На вебсайті заповідника діє онлайн-сервіс продажу квитків та друкованої продукції https://baturin-capital.gov.ua/

Завжди раді зустрічати вас у гетьманській столиці України!

Додаткова інформація за телефонами: 067- 54-29-705, 066-49-176-19.

Верховний Суд підтвердив: УПЦ Московського патріархату не має права користуватись Єлецьким монастирем

Верховний Суд України підтвердив позицію Міністерства культури та стратегічних комунікацій Укаріни: УПЦ не має права користуватись Єлецьким монастирем у Чернігові.

16 січня 2025 року Верховний Суд України у складі Касаційного господарського суду відмовив у задоволенні позову управління Чернігівської єпархії УПЦ щодо права користування Єлецьким монастирем XII-XVII століття.

Справу розглядали суди різних інстанцій, провадження тривало майже два роки. Фінальне рішення на користь Національного архітектурно-історичного заповідника «Чернігів стародавній» підтвердило позицію МКСК щодо необхідності дотримання вимог чинного законодавства України.

Як повідомлялося, у листопаді 2024 року Верховний Суд підтвердив, що УПЦ не має права користуватись Спасо-Преображенським собором у Чернігові.

Місце зустрічей і творчості: Народний дім у Ніжині

Ніжинський Народний дім, заснований у 1893 році громадським діячем Ф. Д. Проценком, став осередком культурного, мистецького та громадського життя. Він відігравав важливу роль у розвитку освітніх і культурних процесів міста. Його діяльність охоплювала організацію театральних вистав, концертів, просвітницьких лекцій, а також створення гуртків і недільної школи для міської громади.

Архітектурно Народний дім належав до найпростішого типу подібних закладів. Його приміщення складалося із залу-аудиторії, який виконував багатофункціональну роль. Тут проходили як культурно-мистецькі заходи, так і громадські обговорення. Сцена залу, хоч і була невеликою, стала стартовим майданчиком для багатьох відомих українських митців, серед яких М. К. Заньковецька, М. Л. Кропивницький, М. К. Садовський та І. К. Карпенко-Карий.

Однією з ключових ініціатив Народного дому стало створення у 1905 р. бібліотеки-читальні. Її книжковий фонд налічував 750 томів, а доступ до нього був відкритий для всіх охочих. Головними відвідувачами були ремісники, робітники та учні. Народний дім став осередком не лише мистецького, але й громадського життя. Лекції, що проводилися у залі, охоплювали широкий спектр тем – від технічних до соціально-економічних.

Важливо зазначити, що діяльність Народного дому перебувала під пильним контролем влади. Так, у період перед революцією 1905 р. будівлю тимчасово захопили чорносотенці, через що репетиції та культурні заходи доводилося переносити до будинку Ф. Д. Проценка. Завдяки його зусиллям діяльність Народний дім був не просто місцем проведення культурних заходів, але й платформою для розвитку української ідентичності. Театральні вистави, музичні концерти та хорова діяльність мали не лише розважальний, але й виховний характер. У 1927 р. на базі Народного дому була створена хорова капела, яка значно вплинула на популяризацію музичної культури в Ніжині.

Після закриття Народного дому у 1930 р. його функції частково перейшли до робітничого клубу, а книжковий фонд бібліотеки став основою Ніжинської міської публічної бібліотеки ім. М. Гоголя. На жаль, будівля Народного дому не збереглася, але його історія залишається важливою частиною культурної пам'яті міста.

Ніжинський Народний дім є прикладом того, як невеликі громадські ініціативи можуть мати значний вплив на формування культурного та соціального середовища. Його спадщина є свідченням прагнення до освіти, єдності та збереження національних традицій.

Анастасія КОЗОРІЗ,
завідуюча відділом
Музей археології
та підземної історії Ніжина
Ніжин.City,
13.01.2025

Сторінками старих газет

Життя Чернігівщини 100 років тому на шпальтах газети «Красное знамя»

Представляємо хроніку подій на Чернігівщини за січень 1925 року на шпальтах газети «Красное знамя». Вона позначена як «Ежедневная рабоче-крестьянская газета Черниговщины». Публікації йшли двома мовами.

24 січня

Закрытие церквей и часовен при ст. Нежин и Бахмач

Губисполком, согласно выраженному нежинскими и бахмачскими железнодорожными рабочими желанию, постановил закрыть часовню при ст. Нежин и церковь при ст. Бахмач. Церковь эта и часовня не имеют религиозных общин и, помимо того, церковь в Бахмаче находится в одном здании со школой.

Кроме того, решено закрыть Иоанно-Богословскую церковь в Нежине, которая очень ветха и тоже не имеет религиозной общины.

31 січня

Регистрация радио-приемников

Всем учреждениям и частным лицам, имеющим у себя радиоприемники, необходимо не позднее трех дней после опубликования сего зарегистрировать их на Черниговской губернской радиостанции путем присылки письменного извещения.

Пользование незарегистрированными частными радиостанциями ни в коем случае не разрешается.

Регистрация необходима исключительно с целью учета для технического надзора.

Про що писала обласна газета «Деснянська правда» 75 років тому. Січень 1950 року.

24 січня

Інтернат при школі

Соколов Б.

При Вертіївській середній школі № 1 (Ніжинський район) влаштовано інтернат для учнів, що проживають в навколишніх селах. Школярам створені сприятливі умови для успішного навчання. Учні забезпечуються навчальною і художньою літературою з шкільної бібліотеки.

При школі працює буфет.

Організація інтернату забезпечує успішне відвідування занять учнями, що живуть далеко від школи.

50 років тому. Січень 1975 року.

16 січня

Тисячний!

Каганов Ю.

1974 рік виявився в Ніжині «найурожайнішим» з усіх повоєнних на новонароджених.

Вперше зареєстровано тисячного жителя, що народився за рік. Ним виявився малюк працівників дистанції сигналізації і зв'язку Віри Луківни та Миколи Сергійовича Стовбунів. Маленький Коля – четвертий в цій сім'ї. Видаючи метричне свідоцтво з тисячним номером, завідуюча бюро загсу Надія Захарівна Шавша тепло поздоровила батьків. Їх привітали також і товариші по роботі.

24 січня

У Художньому салоні Чернігова

Відкрита перша обласна виставка рушників, присвячена початку фестивалю сільської художньої самодіяльності. На ній представлено близько 70 робіт з різних районів.

В барвистій експозиції – ткані і вишиті рушники, виконані червоними, чорними, білими кольорами, характерним для Чернігівщини геометричним і рослинним орнаментом. Більшість робіт трудівниць колгоспного села. Є і такі, які вишиті в кінці минулого століття та не втратили і сьогодні своєї привабливості. Експонати відзначаються багатством творчої фантазії, високим художнім рівнем.

На знімку: один з куточків виставки рушників. Фото Інютіна В.

Виставка буде відкрита протягом місяця.

28 січня

Електроніка і облік

Єрмоленко М.

В Городні відкрито районний обчислювальний центр. В ньому встановлюються новітні електронні машини, що виконуватимуть до тисячі операцій за секунду.

Центр створений на базі інформаційно – обчислювальної станції, яка виконує замовлення для всіх господарських організацій. Складні машини нараховують заробітну плату робітникам, колгоспникам, службовцям, повністю виконують облік робіт машинно-тракторного парку району. Колектив центру розширює послуги. В колгоспах «Дружба», імені Мічуріна, імені Коцюбинського йде підготовка до впровадження комплексної механізації бухгалтерського обліку вже в цьому році. З освоєнням нових машин на такий облік будуть переведені всі господарства.

Підготувала головний спеціаліст
відділу використання
інформації документів Державного архіву
Чернігівської області Алла Гриненко

Календар лютого

Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Софії та Олександра Русових видала щорічний календар «Знаменні і пам'ятні дати Чернігівської області на 2025 рік». Укладачі: Л. Студьонова, І. Каганова. Відповідальний за випуск Ю. Соболь. Друкуємо лютневу частину календаря.

2 – В Ніжині народилася Марія Євгенівна Малиш-Федорець (1885 – 1960), артистка з трупи М. Садовського, учениця М. Заньковецької. У роки Другої світової війни опинилася в Німеччині. Згодом переїхала до Австралії, де жила і знайшла спочинок.

6 – В Харкові народився Віталій Галійович Василевський (1950), чернігівський художник-монументаліст, графік, голова чернігівського осередку Національної спілки художників України.

11 – Народився козацький літописець Самійло Величко (1670 – після 1728), в Батурині провів кращі роки життя. Там зберігся будинок генерального судді В. Кочубея, де жив і працював Величко.

В с. Дунаєць Глухівського повіту Чернігівської губернії, нині (Глухівського р-ну Сумської обл.) народився Іван Михайлович Скоропадський (1805 – 1887), меценат, громадський та культурно-освітній діяч. Обирався предводителем дворянства Прилуцького повіту. Як людина надзвичайно діяльна, чесна і безкорислива, мав беззаперечний авторитет серед усіх, хто його знав. Вдячні земляки надали Івану Скоропадському, першому в історії Прилук, звання Почесного громадянина міста. Головною справою життя Івана Скоропадського стало створення Тростянецького дендрологічного парку – одного з кращих у Європі.

В с. Монастирище Ічнянського (нині Прилуцького) р-ну народилася Надія Миколаївна Кондра (1950 – 2004), директорка Монастирищенської школи, Заслужена учителька України, лауреатка премій імені О. Довженка, М. Коцюбинського, призерка конкурсів у галузі українознавства

17 – Народився Ісидор Васильович Строкун (1900 – 1953), художник-педагог, директор Чернігівського державного історико-культурного заповідника (1930 – 1933). Залишив місто після ліквідації заповідника. У 1940 – 1946 рр. перебував у сибірському засланні як член контрреволюційної націоналістичної організації. Після звільнення повернувся до Чернігова. Працював скульптором та художником в історичному музеї.

20 – В Срібному народилася Ганна Петрівна Затиркевич-Карпинська (1855 – 1921) , відома українська актриса.

22 – 1750 р. в Глухові відбулася урочиста церемонія обрання гетьманом Кирила Григоровича Розумовського (1728 – 1803), який народився у с. Лемеші Чернігівського р-ну.

В с. Вересоч Куликівського (нині Чернігівського) р-ну народився Михайло Павлович Дашкевич (1940), дипломат, Надзвичайний і Повноважний Посол України. Нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня та імператорською нагородою Уряду Японії «Орден Вранішнього Сонця, Золота і Срібна Зірка» (2018).

П'ятницька церква – найкраще фото Чернігівщини у конкурсі «Вікі любить пам'ятки 2024»

Фото П'ятницької церкви Чернігова. Автор Андрій Казун. Знімок зроблений 6 жовтня 2023 року. Світлина також отримала статус «Якісне зображення». Поки що тільки 49 світлин з конкурсу 2024 року мають цей статус. Також світлина визнана як «Вибране зображення» у Вікісховищі. Свою мотивацію взяти участь у конкурсі автор фото пояснив через популяризацію «рідних українських пам'яток, щоб весь світ бачив красу нашого краю».

Журі вже вдруге відзначає фото П'ятницької церкви у області. У попередні роки журі також відзначало роботи із зображенням різних пам'яток регіону: садибу старшинсько-шляхетського роду Галаганів у Сокиринцях, Спасо-Преображенський собор у місті Новгород-Сіверський, монастир у селі Густиня, Воскресенська церква у селищі Седнів, церква Михайла та Федора, Катерининська церква, гармати з бастіонів, Троїцько-Іллінський монастир у Чернігові.

У списку пам'яток Чернігівської області є 6966 об'єктів культурної спадщини, проілюстровано світлинами у Вікісховищі. 2024 року 24 учасники завантажили 1633 фото 334 пам'яток з області (фото 119 об'єктів завантажено вперше). За весь час конкурсу роботи із зображенням пам'яток області подали 373 особи.

Пропонує Гончаренко-центр

Для дітей та підлітків стартував набір на безоплатні онлайн-курси англійської мови.

Це набір для дітей та підлітків віком від 6 до 14 років. Навчання передбачає щотижневі заняття в групах і розраховане на тих, хто тільки починає вивчення мови.

Програма курсу створена таким чином, аби зробити навчання для дітей не лише ефективним, а й веселим: інтерактивні вправи, просте пояснення складних граматичних конструкцій та багато розмовної практики. По завершенню курсу слухачі отримають сертифікат. Навчання стартує в лютому.

Ганчаренко-центр – найбільша недержавна всеукраїнська мережа безкоштовних освітньо-культурних та волонтерських просторів, заснована у 2021 році. Головна мета – надавати знання людям будь-якого віку. Важлива складова проєкту – платформа Гончаренко Центр. Онлайн, що пропонує безкоштовні уроки іноземних мов для всіх охочих.

Зертатися за адресою:

Чернігів, вул Шевченка, 9, Культурно-мистецький центр «Інтермеццо», Гончаренко-центр. Тел. 067-276-17-15.

Вісті з районів і громад

Велосипеди – медикам і соціальним працівникам

20 новеньких триколісних електро велосипедів у прикордонні Сновську і Сосницьку громади надала Гуманітарна місія «Пролісок», за підтримки Гуманітарного фонду для України. Транспорт призначений для роботи медикам, а також соціальним працівникам, які обслуговують самотніх, престарілих людей.

Соціальні автобуси

Місія «Пролісок» також забезпечує соціальні, тобто безкоштовні автобусні перевезення у прикордонних Семенівській, Сновській, Городнянській, Новгород-Сіверській громадах. 10 маршрутів покривають 40 сіл прикордоння.

Наприклад, щосереди ходить такий автобус з села Костобобрів Новгород-Сіверського району до райцентру. Рейс іде і через села Олександрівка, Чайкино, за запитом заїде і в Архипівку. В місті автобус чекає кілька годин, поки приїжджі сільські мешканці впораються зі справами. А потім везе у зворотному напрямку. Раніше був мікроавтобус на 7 місць, але маршрут став популярним, тепер ходить автобус на 21 місце.

Гриби серед зими

Микола Нешта з Коропа затятий грибник. Полюбляють «тихе полювання» і його доньки Марина і Юлія. Збирають гриби до пізньої осені. Наприклад, гливи, які ростуть зазвичай на повалених деревах, трапляються і в листопаді. А цієї дуже теплої зими родина збирала гливи і в січні.

Афери з телефону

Куликівський районний суд 13 січня виніс вирок мешканці села Ковчин цієї громади М. За двома статтями Кримінального кодексу: вчинення крадіжки в умовах воєнного стану і ті самі дії, вчинені повторно. Потерпіла, мешканка цього ж села Х., у квітні 2023 року звернулася до звинувачуваної з проханням встановити їй на мобільному телефоні застосунок «Приват24». І необачно повідомила тій логін і пароль до застосунку. Хоч сама потерпіла ним так і не користувалася, толком не знала, як це робити. Але стала помічати, що з її банківської картки, на яку надходила зарплата, і з кредитної картки стали зникати кошти. Звернулася в поліцію.

Розслідування встановило, що кошти знімала та сама «помічниця» М. Вкрала на загальну суму 53091 гривню ще й 75 копійок.

Підсудна повністю визнала вину. Вирок суду був доволі суворий, в реаліях воєнного часу: 5 років позбавлення волі. Правда, поки що умовно, з іспитовим терміном у три роки. Суд чомусь не постановив стягнути з підсудної кошти, вкрадені нею у потерпілої. Мотивація та, що від потерпілої чомусь не надійшов цивільний позов на відшкодування.

За повідомленням місцевих газет

Кінно-спортивну школу евакуювали з Харківщини на Прилуччину

Більше їм нікуди повертатись. У травні 2024 росіяни нещадно знищили Дергачівську кінно-спортивну школу. І хвала богові, що за тиждень до ракетного удару її встигли перевезти на Прилуччину.

Відтоді вже минуло майже 8 місяців. Зараз тут знаходиться 35 коней, евакуйованих з Харківщини. А також віслюк Яша, який ледь не підірвався, його волонтери врятували під час евакуації на Лиманському напрямку. Ящці тут ніколи сумувати, бо окрім вихованців дитячо-юнацької кінно-спортивної школи тут повно екскурсантів. Задля них конюшню трансформували у цікавенний квест-маршрут з яскравими фотозонами та завданнями. Одне з них – нагодувати Рікардо. А нагодований і вдоволений спілкуванням Рікардо залюбки прокатає вас верхи. А після катання – фото на згадку про незабутні емоції.

Покататися можна і на академічних конях-чемпіонах, які представляють Україну на змаганнях.

З вересня у дитячо-юнацькій кінно-спортивній школі набрали групу з понад 20 вихованців, тепер системно проводять заняття. І якщо наймолодша вихованка Віка прилучанка, то Даша за улюбленими кіньми переїхала до Прилук з Харківщини, дівчинка життя свого без кінного спорту не уявляє.

Заняття будь-яким спортом, а тим більше кінним, стимулює у дітей відповідальність та дисципліну, говорить тато Даші.

35 академічних коней знайшли прихисток саме на малій батьківщині ветлікарки Олени Чуприни.

Під час екскурсії стайнею вас неодмінно познайомлять з історією кожного коня. Ось Росток, жеребець-плідник. Він найкрасивіший і найвищий кінь, який має право на репродукцію та славиться величезною кількістю перемог. Санька, так його лагідно називають спортсмени, – кінь-борець, який має багатий досвід участі у змаганнях, вже більше року перемагає у тандемі зі спортсменкою Анастасією Грінченко. Спортсменка Аіша не лише перемагає у змаганнях, а й залюбки катає діток та бере участь у фотосесіях і у такий спосіб відволікається від пережитого стресу.

Павло разом із родиною евакуювався на Прилуччину слідом за кіньми, аби його обидві донечки не припиняли тренуватися, бо ж для них то сенс життя.

Сайт «Прилуки. Моє місто», 13.01.2025

Повідомляє Служба безпеки України

За матеріалами СБУ засуджено шахрая, який видурював гроші під приводом благодійної допомоги для ЗСУ

За матеріалами Служби безпеки України до шести років позбавлення волі засуджено шахрая, який виманював гроші у громадян під виглядом благодійної допомоги для Збройних Сил України.

Кіберфахівці спецслужби встановили, що 26-річний мешканець прикордонного населеного пункту зареєстрував фейкові акаунти в мережі «Фейсбук».

За матеріалами слідства, під вигаданими ім'ям та прізвищем неіснуючого українського бійця зловмисник розміщував повідомлення й просив «задонатити» на Сили оборони.

Шахрай переконував, що служить в одному з підрозділів ЗСУ, який перебуває на передовій та потребує підтримки.

У такий спосіб він увів в оману жінку, яка перебувала за кордоном.

Потерпіла організувала благодійний збір і переказала на банківські рахунки шахрая понад 1,5 мільйона гривень.

Отримані кошти зловмисник знімав з рахунків та використовував на власний розсуд.

Завдяки оперативним діям співробітників СБУ шахрайську схему було ліквідовано, а фейкові сторінки заблоковано.

Суд визнав фігуранта винним за ч. 5 ст. 190 (шахрайство) Кримінального кодексу України та призначив покарання – 6 років позбавлення волі.

Заходи з викриття зловмисника проводили співробітники Управління СБ України в Чернігівській області спільно з Національною поліцією під процесуальним керівництвом Чернігівської обласної прокуратури.

Кримінальна хроніка

Труїли пенсіонерів і людей з інвалідністю заради квартир

На Чернігівщині двоє чоловіків роками входили в довіру до самотніх пенсіонерів і людей з інвалідністю, переписували на себе їхнє житло, а згодом – отруїли їх.

Оперативники затримали підозрюваних під час спроби напоїти отрутою чергового постраждалого, повідомили у Національній поліції.

За даними слідства, 44-річний та 34-річний чернігівці шукали людей у вразливому стані та схиляли їх до спільного вживання алкоголю. Підозрювані регулярно приносили потерпілим спиртні напої, в які додавали сильнодійні лікарські препарати та небезпечний для організму метиловий спирт.

Чоловіки переконували потерпілих оформити довіреність на розпорядження їхньою нерухомістю. Отримавши бажане, вони додавали смертельну дозу ліків в алкоголь і поїли ним власників майна.

Правоохоронці викрили зловмисників та запобігли вбивству 66-річного чоловіка, який має інвалідність по зору.

У фігурантів вилучили пляшки зі спиртовмісними речовинами, сильнодійні пігулки, низку паспортів і документів на майно – довіреності, заповіти, доручення, заяви, договори купівлі-продажу, пенсійні посвідчення, десятки банківських карток і мобільних телефонів. Також у затриманих знайшли гвинтівку і гладкоствольну рушницю з набоями.

Слідчі повідомили обом зловмисникам підозри в замаху з корисливих мотивів та у шахрайстві у великих розмірах – частина 3 статті 15, пункти 6 та 12 частини 2 статті 115, частина 4 статті 190 Кримінального кодексу України. Підозрюваним загрожує позбавлення волі на строк від 10 до 15 років або довічне ув'язнення з конфіскацією майна.

Наразі триває досудове розслідування, в рамках якого поліція встановлює всіх потерпілих.

Альона ПАВЛЮК

«Українська правда», 17.01.2025

Шукала легкого заробітку в Інтернеті та втратила майже 70 тисяч гривень

Поліцейські закликають громадян не довіряти заманливим оголошенням в інтернеті про «легкий заробіток». Ніколи не виконуйте вказівок незнайомих осіб, які спонукають переказати кошти під приводом швидкого заробітку.

Чергова заява про шахрайські дії надійшла до поліції від 24-річної мешканки селища Куликівка. За словами заявниці, кілька днів тому їй у месенджері надійшла пропозиція від незнайомки швидко і без зусиль заробляти в онлайн-режимі. Зокрема, пропонувалося оцінювати готелі на різних сайтах, і за кожну оцінку отримувати по 100 гривень. А щоб заробляти більше, слід було власним коштом бронювати номери в готелях. Виводити вкладені гроші з чималим прибутком пропонувалося через онлайн-застосунок.

Потерпіла зареєструвалася у застосунку, зазначивши персональні дані та реквізити банківської картки. Після цього вона почала виконувати завдання і спочатку справді отримувала обіцяну оплату, загалом 1000 гривень. Це переконало жінку, що «справа вигідна», і вона вирішила вкладати більше та підвищити прибутки.

Загалом у «підприємницькому азарті» заявниця перерахувала на декілька невідомих рахунків майже 70 тисяч гривень. Але після цього вся бізнес-активність раптово зупинилася, а у застосунку заявницю заблокували. Зрозумівши, що її ошукали, потерпіла звернулась по допомогу до поліцейських. За цим фактом відкрито провадження за статтею 190 Кримінального кодексу України (шахрайство).

Літературно-мистецька Прилуччина

«Джерелу» – 10 років

Коли народилась перша пісня і якою вона була, думаю, ніхто уже не береться сказати. Чи хтось хотів уподобитись вітру, чи крику чайки або лісного птаства, а може – дзюркотливому струмочку, лише б стати частиною різноманіття звуків довкола, лише б стати частиною того живого Всесвіту, який сміється, плаче, бунтує, кохає і воскресає голосом емоції душі. Кажуть, що душа чує краще, бо вона, якщо чесно, і не слухає, а відчуває.

У Прилуках пісню люблять особливо. Велика кількість колективів Міського будинку культури, музичної школи ім. Л. Ревуцького, школи мистецтв, Центру творчості дітей та юнацтва трохи «балують» своїх слухачів, тому у кожного прилучанина є вибір – кого слухати, кого вважати своїм фаворитом.

Цього року свою першу річницю, 10 років від часу створення, святкує чоловічий співочий колектив «Джерело». Шанувальники їх творчості завжди теплими оплесками зустрічають і проводжають зі сцени цих талановитих чоловіків. А ті, звичайно ж, із великим задоволенням приймають цю дозовану вдячність від слухачів та з натхненням беруться за нові твори.

Керівником колективу є наймолодший серед чоловіків – Сергій Дубовик. Пан Сергій із творчої музичної родини: мама – художник, брат – музикант і співак, дружина – улюблена прилуцька співачка, тесть (про нього мова йтиме нижче) містянами охрещений як «золотий голос Прилуччини».

Одного разу за святковим сімейним застіллям мама Тетяна Іванівна похвалила родину за красу української пісні, яка прозвучала у виконанні родини. Саме вона запропонувала створити багатоголосий чоловічий колектив. Ця «місія» випала Сергію, молодшому із родини, адже старший, Олександр, працює директором Міського будинку культури, тому часу може не вистачати.

Сергій Дубовик закінчив музичний факультет Ніжинського державного університету імені М. Гоголя і довгий час працював у школах міста, гуманітарно-педагогічному фаховому коледжі імені І. Франка. Він переслухав багато чудових голосів, але чоловічих серед них не було. Тому вирішив і створити чоловічий колектив із викладачів музичних закладів міста. Так до складу гурту увійшли Олексанр Горбань, викладач музшколи, та Сергій Буцола, викладач Прилуцької школи мистецтв, і, звичайно ж, тесть Юрій Бутенко. Так народився квартет «Джерело», який одразу ж став окрасою усіх концертів в МБК. З часом Сергій Буцола залишив колектив, але гурт продовжив жити уже як тріо і дарувати пісні та гарний настрій своїм шанувальникам.

Пісні «Гуцулка Ксеня», «Очі сині та сині». «Вишенька-черешенька», «А вогонь горить» відразу стали піснями «на біс». Багатоголосся, тембральне звучання, харизма кожного із виконавців виявилися настільки вдалими, що успіх був виправданим, майже тріумфальним.

Вагома частина успіху – це, звичайно, репертуар. Чоловіки віддають перевагу козацьким пісням, авторства Анатолія Матвійчука, із репертуару квартету «Гетьман», українським народним та ін.

Щоб пісня прозвучала, над нею довго працюють. Олександр Горбань та Сергій Дубовик прислуховуються до звучання кожного акорду, шукають якісні фонограми, обговорюють звучання кожного заспіву і приспіву. «Коли акорд звучить і в тембральному, і в мелодійному відношенні правильно, тоді народжується нове звучання пісні. І це найбільша насолода в роботі!», стверджує пан Олександр. Чоловік все життя з музикою і піснею, тому завжди радіє хорошому результату спільної роботи

Гурт «Джерело» люблять ще і за яскраву чоловічу харизму. Тут треба віддати належне саме Юрію Бутенку. Усе своє свідоме життя чоловік поєднує зі сценою. «Сцена на те і є сцена, щоб бути на ній артистом, а не випадковим гостем», приблизно таке амплуа у пана Юрія. Маючи педагогічну освіту, чоловік все життя пропрацював на керівних посадах закладів культури міста та району. Зараз веде співочий гурт юнаків у Прилуцькому агротехнічному коледжі.

У той час, коли свистять ракети і гудуть дрони, ми говоримо про пісні із цими солідними чоловіками. Пісня, яка летить у піднебесся, яка знаходить свою окрему стежечку до душі людини, стає розрадою, посестрою, ліками, спокутою. Гурт готує нові пісні, і вдосконалює напрацьоване раніше.

Нехай голосно і свіжо звучить прилуцьке «Джерело» і несе живильну силу, енергію і, обов`язково, віру у нашу ПЕРЕМОГУ!

Ніна ГОРБАНЬ

Світлана ПШЕНІЧНА

Мініатюри

* * *

Тая спитала:

– А пам'ятаєш, як ми змагались, хто швидше добіжить…

– До річки…

– Зупинки автобуса, першого входу до супермаркету…

– Або до ліжка!

Толя кивнув, приховуючи погляд, що міг його викрити.

ТОДІ вона майже завжди вигравала, оскільки він майже завжди давав їй перемогти.

…Анатолій глянув на фото в рамочці, що лишилося на підвіконні, зціпив зуби, перевернув його і процідив:

– Я більше не програватиму!

* * *

– Сім'я – це гра, де немає переможців, – підбила Оля, віддаючи ключі.

– Але ж ти програла! – Олег кивнув на валізу, що вона зібрала, знизав плечима, перепитав: – Хіба ні?

– Звісно ж – ні! – Оля всміхнулась. – Я просто зіграла краще і…

– …не зі мною?

Оля кивнула.

Олег відвернув погляд, подумки додаючи: «На жаль».

Відсунувся осторонь.

Вона пішла.

Він жбурнув услід ключі, що влучили у зачинені двері. І мало не оглухнув через відлуння, яке тривало вічність.

* * *

ВОНА штрихувала папери під час телефонних розмов. ВІН вимальовував кола.

Обидва – аркуш за аркушем – створювали кордони.

І що більше з'являлось масних рисок та виразних кругів, то менше лишалося місця для імпровізацій між НИМИ.

Січень 2025

Ніна ТКАЧЕНКО

* * *

Там, де більше ніколи
не буде мене,
там лишаєшся ти,
як загублений острів.
Все, що станеться потім,
то уже не земне,
а з земного – ці муки,
занедбано-гострі.

Січень диву дається:
мовчу і мовчу.
Ще такої не бачив,
бо майже відсутня.
А я серце виховую,
заново вчу…
А воно озирається –
хоче до Грудня.

Ніби там ще видніються
давні сліди –
не засипані снігом,
дощами не змиті.
Як по правді, я теж
пориваюсь туди,
де ми досі живі
й наші мрії не вбиті…

* * *

Вже неважливо, в якому дні,
в якій розлуці, в якому сні
тебе втрачала… Бо кожна мить
вернись – кричала –
йому болить!
А я не знала, куди іду.
Я проганяла свою біду!
Щоб та пощезла, згубила слід –
ріку долала то вплав, то вбрід.
…Утерла сльози. Пора й назад.
А ти подумав: це- маскарад.

* * *

…хвилюється вода –
калюжі ще не спали:
нічний січневий дощ
ховається за ріг.
Він поливав сади,
вмивав міські квартали –
втомився, то, мабУть,
десь в затишку приліг.

А що мені сказав?
Що мучить Вас безсоння.
Не дивно, бо війна
нас вибила із сил…
Але напіввесна,
здолавши прикордоння,
виманює в зими
ранковий небосхил!

Січень 2025 р.

Світлана КОРОБОВА

Я молюся любов'ю…

Я не знаю, як ви,
а я дуже боюсь,
Що колись прийде час –
нелюбити.
За його не появу сьогодні
молюсь –
Без любові нема чого жити.

Я молюся без слів, бо казати –
пусте,
Я молюся любов'ю до всього:
До того, що зів'яло й того, що
росте,
І безпуттям, і гарним дорогам.

І коли я молюся до сонця і хмар,
Кольоровим і сірим картинам,
Нелюбов запевняє мене, що
не варт,
Що я марно стираю коліна…

Вона хоче вселитись, як демон,
у нас,
Та не зможе нічого зробити,
Доки ми не знецінимо
вартісний час,
Що відведений Небом любити…

Я молюся любов'ю…

28.01.2025

Не захмеліти

Я відкорковую любов
В душі, щоб знову захмеліти
Від тих очей твоїх, розмов…
Таких солодких, недопитих…

А хтось їх пив до забуття,
Хтось кайфував від насолоди…
А потім в твій фужер життя
Підкинув свій шматочок льоду.

І те давним-давно було,
Чужою тінню промайнуло…
Кому ми згадуєм назло
Те, що про нас уже забуло?

Мабуть, собі. Собі, мабуть…
Таки не можна захмеліти
Від тих очей, що сльози ллють
Над розкуроченим коритом…

29.01.2025

Афіша лютого

Чернігівський обласний академічний музично-драматичний театр ім. Т. Шевченка

06 – «Жіночі пристрасті».
07 – «Молочайник».
08 – «Жіночі пристрасті».
09 – «Бука». 12. 00.
09 – «ВПО».
12 – «Алло».
13 – «Молочайник».
15 – «Жіночі пристрасті».
16 – «Принцеса на горошині». 12. 00.
20 – «П`ять пісень Полісся».
21 – «Молочайник».
22 – «Жіночі пристрасті».
23 – «Чврівна лампа Аладдіна». 12. 00.
23 – «Алло».
Початок інших вистав о 18.00.

Чернігівський обласний молодіжний театр

07 – «Сховище».
08 – «Побачимо, хто з нас псих!»
09 – «Гарольд і Мод».
14 – «Goodbyemylowe», або Дівчата, вам сюди.
15 – «Падлючі лекції».
25 – «Гетьман»16
Початок вистав о 18.00.

Обласний філармонійний центр

08 – «JAZZ-КУЛІСА». Джаз-бенд «BissQuit». Нова програма сучасних джазових виконавців. Ольга Перепелиця (вокал), музиканти Володимир Балаба, Олександр Годун, Микита Гірня, Євгеній Чередниченко, Сергій Галамага, Олег Богуш, Данило Корінь. 17.00.

14 – Мюзикл «У полоні бажань». До Дня закоханих музична вистава. У головних ролях: Богдан Тонкошкурий, Марина Маккей, Яна Сидоренко. У ролях: Заслужений артист України Сергій Сулімовськаий, Марина Коваленко. Ілля Латиш, Юлія Литвин, Анна Михневич, Дар`я Михневич, Світлана Примак, Ксенія Трубіна. Театр танцю «Екватор» (художній керівник Катерина Велика). Постановка: Богдан Тонкошкурий, Марина Маккей. 18.00.

15 – «Незламна пісня України». Академічний ансамбль пісні і танцю «Сіверські клейноди». Художній керівник та головний диригент Андрій Лоєвець. Народні танці і вокально-інструментальна традиційна музика Сіверщини та загалом України. 15.00.

16 – «Живи. Україно». Духовий оркестр філармонійного центру. Художній керівник та головний диригент Заслужений діяч мистецтв України Анатолій Ткачук. У програмі - твори сучасних вітчизняних та зарубіжних композиторів. Солісти: Яна Сидоренко (вокал) Єлизавета Лудінова (вокал). 15.00.

21 – Академічний симфонічний оркестр «Філармонія». Художній керівник та головний диригент Заслужений діяч мистецтв України Микола Сукач. Диригент Заслужений артист України Андрій Шевчуковський. Солісти: Народний артист України, лауреат Шевченківської премії Анатолій Баженов (скрипка), Заслужена артистка України Катерина Баженова (фортепіано). У програмі: Й. Гайдн, Концерт для скрипки та фортепіано з оркестром; В. А. Моцарт, Симфонії № 42, № 17, № 21. 18.00

23 – «Бентежно-геніальне безумство». Музична трагікомедія. Музичною основою вистави є авторська музика джазового гурту BENTEGA. Авторка сценарію і співрежисерка Оксана Тунік-Фриз, учасниця гурту BENTEGA. Співрежисер Євген Мацак, соліст гурту BENTEGA. Головну роль виконує відомий у Чернігові шоумен Юрій Заєць. Провідні ролі: Станіслав Аракільян та Валентина Гаркуша. Хореографія – Іван Гладков. У виставі беруть участь артисти філармонійного центру, театр танцю «Екватор». Також бере участь захисник України, ветеран російсько-української війни Юрій Вєткін. 16.00.

Наша газета – на сайті в Інтернеті

Вже кілька років існує в Інтернеті сайт нашої газети «Світ-інфо». На цьому ж сайті розміщуються і всі номери нашого дочірнього видання – обласної літературно-мистецької газети «Струна». На сайті є всі номери обох газет за всі роки їх видання: «Світ-інфо» – за понад 12 років, «Струна» – за чотири роки. Всі публікації й ілюстрації можете легко скопіювати.

Адреса сайту: http://svit11.wordpress.com.

Чернігівський культурно-мистецький центр «Інтермеццо»

14000, м. Чернігів, вул. Шевченка, 9, тел (063) 236-18-03 http://intermezzo.org.ua. e-mail: kmc.intermezzo@gmail.com ICQ: 605-110-856

Послуги: в продажу книги, музика, мистецтво, сувеніри, канцтовари, а також туризм, екскурсії, проведення презентацій, прес-конференцій, творчі зустрічі, кава, зручності.

Чернігівська міська організація Суспільної служби Світового конгресу українців

Види послуг: соціальний патронаж, видавнича діяльність, сприяння вихованню дітей, відродженню духовних і національних традицій. Вул. Шевченка, 9. **Тел. (063) 236-18-03.**

Газета виходить за сприяння Товариства Української Мови (США). Голова Товариства – професор Віра Боднарук.

Світ-інфо Чернігівська обласна інформаційно-аналітична газета.

Зареєстрована Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення 23.05.2024 р. Ідентифікатор медіа: R-30-04728 Тел. 067-299-42-59

Думки авторів публікацій можуть не збігатися з позицією редакції. Автори публікацій несуть відповідальність за їх достовірність. Видрукувано у ПАТ «ПВК «Десна» (м. Чернігів, проспект Перемоги, 62). Тираж — 1000.

Засновник і редактор — Петро АНТОНЕНКО. Поштова адреса газети: 14000, Чернігів, вул. Шевченка, 9, КМЦ «Інтермеццо». Ел. адреса: antonpetro@meta.ua і antonenkopetro123@ukr.net Сайт газети: http://svit11.wordpress.com